

Pekka Polojärvi

Vapaaehtoisten motiivit vastaanottokes- kuksien vapaaehtoistoiminnassa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

16.3.2016

Tekijä Otsikko	Pekka Polojärvi Vapaaehtoisten motiivit vastaanottokeskuksien vapaaehtoistoiminnassa
Sivumäärä Aika	41 sivua + 1 liite Kevät 2016
Tutkinto	Sosionomi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaajat	Lehtori Kirsi Lautala Lehtori Ulla Saukkonen
<p>Tässä opinnäytetyössä on tutkittu uusien vapaaehtoisten motiiveja vapaaehtoistoiminnassa turvapaikanhakijoiden kanssa. Tutkimuksessa on selvitetty mitkä motiivit saavat vapaaehtoisen osallistumaan toimintaan ja ovatko nämä motiivit muuttuneet vapaaehtoistoiminnan aikana. Tutkimuksessa kuvataan syksyllä ja talvella 2015 vallinnutta tilannetta, jossa turvapaikanhakijoiden määrä oli kasvanut poikkeuksellisella tavalla.</p> <p>Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusta varten on haastateltu viisi Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoista, jotka osallistuvat vapaaehtoistoimintaan Kaarlenkadun vastaanottokeskuksessa. Haastattelut on tehty teemahaastatteluina ja aineisto on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmin, teemoitteluun apuna käyttäen. Tutkimuksen tuloksia on käsitelty käyttäen Reissin motivaatioteoriaa.</p> <p>Haastattelujen tuloksina selvisi, että vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen on erilaisia motiiveja. Henkilökohtaisten motiivien lisäksi haastateltavilla on yhteisiä motiiveja. Yhteisenä motiivina kesän 2015 jälkeen aloittaneilla vapaaehtoisilla on idealismi. Idealismi motiivina on tutkimuksen mukaan seuraus vallitsevasta yhteiskunnallisesta tilanteesta. Toinen haastatteluissa noussut vapaaehtoisille yhteinen motiivi on auttamisenhalu. Motiiveissa ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia vapaaehtoistoiminnan aikana.</p> <p>Tutkimuksessa saatua tietoa vapaaehtoisten motiiveista voidaan hyödyntää vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä. Motiiveja tuntemalla vapaaehtoistoimintaa järjestävät organisaatiot voivat kehittää rekrytointiaan ja vapaaehtoisten perehdyttämistä, lisäksi tutkimustuloksista selviää millaista tukea ja koulutusta vapaaehtoiset toivovat järjestävältä organisaatiolta.</p>	
Avainsanat	Vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoinen, motivaatio, motivaatioteoria, turvapaikanhakija, vastaanottokeskus

Author Title	Pekka Polojärvi The Motives Of Volunteers In Reception Centres
Number of Pages Date	41 pages + 1 appendix Spring 2016
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Ulla Saukkonen, Senior Lecturer Kirsi Lautala, Senior Lecturer
<p>This thesis work aims to find out the motives that make volunteers join voluntary work with asylum seekers. The thesis also studies if their motives have changed during the voluntary work. At a more general level, the study also describes the prevalent situation in the Finnish society during the fall and the winter of 2015, when the number of asylum seekers increased at an exceptional rate.</p> <p>The study of this thesis is based on the qualitative research methods. The data for the research was collected from five volunteers of the Finnish Red Cross. These volunteers were taking part in the voluntary work at Kaarlenkatu reception center in Helsinki. The interviews were carried out using the methods of theme interviews and the data was analyzed by the content analysis supported by the thematic methods. The theoretical background of this thesis is theory of motivation by Steven Reiss.</p> <p>According to the results of this work, the volunteers have several motives to join the voluntary work. In addition to their personal motives, volunteers have some motives that are common to all of them. One common motive for the volunteers is idealism. The study suggests that idealism as a motive is a consequence of the prevalent situation in the society. Another motive that the volunteers share is the will to help. The volunteers who were interviewed thought their motives had remained the same during their volunteerism.</p> <p>The results of this thesis can be used to develop voluntary work. By knowing the motives of the volunteers, the organizations that arrange voluntary work can utilize the results in their recruiting and introductory work. The results also reveal what kind of support and education the volunteers need from the organizations.</p>	
Keywords	volunteer, voluntary work, motivation, motivation theory, asylum seeker, reception center

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen tavoitteet	2
1.2. Tutkimuksen rakenne	3
2. Turvapaikanhakeminen ja vastaanottotoiminta	4
2.1. Turvapaikanhakija	4
2.2. Turvapaikanhakuprosessi	4
2.3. Transitvastaanottokeskus	5
2.4. Vastaanottokeskus	5
3. Vapaaehtoistoiminta vastaanottotyön tukena	7
3.1. Vapaaehtoistoiminta	7
3.2. Vapaaehtoistoiminta turvapaikanhakijoiden parissa	9
3.3. Suomen Punainen Risti (SPR)	10
4. Motivaatio ja motiivi	12
4.1. Motivaatio vapaaehtoistoinnassa	13
4.2. Tutkimuksen motivaatioteoriat	15
4.2.1. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio	15
4.2.2. Steven Reissin motivaatioteoria	17
5. Tutkimuksen toteutus	20
5.1. Teemahaastattelu	20
5.2. Sisällönanalyysi	23
5.3. Aineiston hankinta	23
6. Haastattelujen tulokset ja johtopäätökset	25
6.1. Motiivit osallistua vapaaehtoistoimintaan	26
6.2. Motiiveja ylläpitävät ja lisäävät tekijät	29
6.3. Motivaatiota vähentävät tekijät	32
7. Pohdinta	35

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelun runko

1. Johdanto

Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrä ei ole koskaan ollut niin suuri kuin vuonna 2015. (Turvapaikka- ja pakolaistilastot 2016). Tämä on aiheuttanut tilanteen, jossa myös vapaaehtoistoiminnan merkitys on kasvanut. Tämä tutkimus käsittelee vapaaehtoistoimintaan liittyviä motiiveja turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksissa.

Toisen maailmansodan jälkeen maailmalla ei ole ollut vastaavanlaista pakolaiskriisiä kuin tällä hetkellä. Kymmenet miljoonat ihmiset ovat joutuneet jättämään kotinsa vainojen, sotien ja muiden konfliktien vuoksi. Pääosa pakoon lähteneistä jää kotimaansa lähivaltioihin. Erilaisista syistä, kuten matkareiteistä, turvapaikanhakijan omista käsityksistä ja mieltymyksistä johtuen, turvapaikanhakijoita päätyy kuitenkin Euroopan eri valtioihin, Suomi mukaan lukien. Äkillinen turvapaikanhakijoiden määrän kasvu aiheuttaa haasteita koko Euroopan laajuisesti. Maantieteellisen sijaintinsa vuoksi erityisesti eteläisen Euroopan valtiot ovat vastaanottaneet suuret määrät turvapaikanhakijoita. (Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä 2016.)

Vuonna 2014 suomeen tulleita turvapaikanhakijoita oli 3651 ja hakijamäärät ovat viimeisen viidentoista vuoden aikana vaihdelleet 1500 ja 6000 välillä. Sisäministeriön mukaan vuonna 2015 turvapaikanhakijoita saapui Suomeen 32 476. Mitään yksiselitteistä syytä suurelle hakijamäärälle ei ole, kuitenkin yhtenä syynä voidaan mainita Suomen maine turvallisenä ja hyvänä maana asua. (Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä 2016.) Eniten turvapaikanhakijoita saapui Irakista, Afganistanista ja Somaliasta. Pääosa saapuvista turvapaikanhakijoista on nuoria miehiä, mutta lisäksi joukossa on perheitä ja yksin saapuvia alaikäisiä. (Turvapaikka- ja pakolaistilastot 2016).

Maahanmuuttovirasto sekä vastaanottokeskukset ovat joutuneet ruuhkautuneen turvapaikkatilanteen vuoksi palkkaamaan lisää työntekijöitä. Palkallisten työntekijöiden lisäksi oma merkityksensä turvapaikanhakijoiden arjen sujumisessa on vapaaehtoistoiminnassa mukana olevilla henkilöillä. Turvapaikanhakijoiden määrän äkillisen kasvun myötä myös ihmisten auttamisenhalu on lisääntynyt ja vapaaehtoisten määrä on lisääntynyt. Elokuun ja syyskuun välisenä aikana noin 6000 ihmistä on ilmoittanut Suo-

men Punaiselle Ristille halunsa osallistua vapaaehtoistoimintaan monikulttuuris- tai turvapaikanhakijatyössä, mikä on noin kymmenkertainen määrä viime vuoteen verrattuna. (Lämsä 2015.) Vapaaehtoistoiminnan avulla turvapaikanhakijoilla on mahdollisuus tutustua suomalaisiin ihmisiin ja kulttuuriin.

1.1. Tutkimuksen tavoitteet

Tässä tutkimuksessa selvitän, mitkä ovat ne motiivit, jotka saavat uudet vapaaehtoiset osallistumaan vapaaehtoistoimintaan, ja sitä ovatko nämä motiivit muuttuneet vapaaehtoistoiminnan aloittamisen jälkeen. Tutkimukseni teen uusien Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisten näkökulmasta. Tutkimukseni keskittyy nimenomaan syksyllä ja talvella 2015 vallitsevaan tilanteeseen, jossa turvapaikanhakijoiden määrä oli kasvanut huomattavasti vuoden 2015 kesän loppupuolelta alkaen. Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus. Opinnäytetyöni vapaaehtoiset järjestävät toimintaa Helsingissä Kaarlenkadun vastaanottokeskuksessa ja tutkimuksen aineisto on kerätty heitä haastattelemalla.

Työn tavoitteena on vastata seuraaviin vapaaehtoistoiminnan motivaatioon ja kokemuksiin liittyviin tutkimuskysymyksiin:

- Motiivit vapaaehtoistoimintaan: Mikä alun perin motivoi vapaaehtoisia osallistumaan vapaaehtoistoimintaan vastaanottokeskuksessa?
- Vapaaehtoistoiminnan kokemukset: Miten motiivit ovat muuttuneet vapaaehtoistoiminnan aikana?

Näihin kysymyksiin saatujen vastausten avulla voidaan saada parannusehdotuksia tulevaisuutta varten siihen, kuinka saada rekrytoitua motivoituneita vapaaehtoisia toimimaan vastaanottokeskuksissa, ja lisäksi siihen, kuinka pitää yllä vapaaehtoisten motiiveja vapaaehtoistoiminnan jatkuessa. Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella on mahdollista yhdessä vapaaehtoisten ja vapaaehtoistoimintaa järjestävien organisaatioiden kanssa kehittää ja suunnitella vapaaehtoistoiminnan sisältöä ja tavoitteita.

Tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan miettiä myös sitä, mitkä asiat lisäävät vapaaehtoisten sitoutumista vapaaehtoistoimintaan, sekä kehittää vapaaehtoistoiminnan uusien työntekijöiden perehdyttämistä. Lisäksi motiiveja tutkimalla voidaan selvittää missä asioissa vapaaehtoiset tarvitsevat lisää tukea vapaaehtoistoimintaa järjestävältä organisaatiolta, sekä millaisia koulutustarpeita heillä on.

Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset on kirjattu tähän työhön ja ne ovat käytettävissä organisaatioiden vapaaehtoistoiminnan kehittämistä varten. Tutkimuksen tulosten avulla vapaaehtoisorganisaatiot voivat varautua paremmin, jos tulevaisuudessa tapahtuu vastaavanlainen turvapaikanhakijoiden määrän äkillinen kasvu.

1.2. Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen seuraavassa luvussa avaan yleisimpiä käsitteitä turvapaikkaprosessiin liittyen sekä kuvaan sitä toimintaympäristöä, jossa vapaaehtoistoimintaa järjestetään. Kolmannessa luvussa kerron vapaaehtoistoiminnasta yleisesti ja turvapaikanhakijoihin liittyen. Lisäksi samassa luvussa esittelen tämän tutkimuksen yhteistyökumppanin Suomen Punaisen Ristin. Motiiveista ja niiden merkityksistä ihmisen käyttäytymiseen kirjoitan tutkimuksen neljännessä luvussa. Neljännessä luvussa avaan myös tutkimuksen tuloksien käsittelyssä käytetyn Reissin motivaatioteorian. Viides luku sisältää kuvauksen tutkimuksen aineistonhakuprosessista, sekä aineiston käsittelymenetelmistä. Kuudennessa luvussa esitän tutkimuksen tuloksista tehdyt johtopäätökset. Viimeinen luku on omaa pohdintaani tutkimuksen tekemisestä ja sen sisällöstä.

2. Turvapaikanhakeminen ja vastaanottoiminta

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, eli niin sanottu vastaanottolaki säätelee turvapaikanhakijan vastaanottoa. Laki säätelee kansainvälistä suojelua hakevan toimeentuloa ja huolenpitoa koskevia asioita ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen. Se sisältää myös säännökset vastaanottokeskuksen toiminnasta ja palveluista. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 2011/746.)

2.1. Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakijaksi luetaan henkilöt, jotka hakevat turvapaikkaa kotimaansa ulkopuolelta. Turvapaikanhakijalla tulee olla perusteltu syy joutua vainotuksi kotimaassaan alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen, tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Turvapaikanhakemisen edellytys on haluttomuus hakea turvaa asuinmaastaan pelon vuoksi. (Turvapaikan hakeminen n.d.) Jos turvapaikan saamisen edellytykset eivät toteudu, hakijalle voidaan myöntää oleskelulupa toissijaisen tai humanitaarisen suojelun perusteella (Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset n.d.)

2.2. Turvapaikanhakuprosessi

Turvapaikanhakuprosessi käynnistyy, kun turvapaikanhakija jättää hakemuksen poliisille, tai rajaviranomaisille. Poliisi pitää alkukuulustelun hakijalle ja ottaa yhteyttä koordinoivaan vastaanottokeskukseen, josta turvapaikanhakijat ohjataan siihen vastaanottokeskukseen, jossa on tilaa, tai poliisi vie asiakkaan tarvittaessa säilöönottoyksikköön. Säilöönottoyksikkö on suljettu laitos, johon tuodaan ulkomaalaislain nojalla kiinniotetut henkilöt. Yksin tulleet alaikäiset ohjataan ryhmä- tai perheryhmäkotiin. Vastaanottokeskukset majoittavat asiakkaan ja kirjaavat hänet asiakasrekisteriin. Asiakasrekisteriä käytetään yhteistyössä poliisin kanssa. (Turvapaikkamenettely Suomessa n.d.)

Vastaanottokeskus huolehtii asiakkaan majoituksesta, oikeuksista ja velvollisuuksista prosessin ajan. Vastaanottokeskuksessa asiakkaat odottavat poliisikuulustelua, jossa poliisi selvittää asiakkaan henkilöllisyyden ja matkareitin, sekä Maahanmuuttoviraston pitämää turvapaikkapuhuttelua. Turvapaikkapuhuttelua joutuu usein odottamaan muutamia kuukausia. Lähtöä vastaanottokeskuksesta tai yksityismajoituksesta määrittää

Maahanmuuttoviraston päätös turvapaikkahakemuksesta: positiivisen päätöksen jälkeen asiakas siirtyy kunnan asukkaaksi, kun taas kielteisen päätöksen seurauksena on maasta poistaminen. (Turvapaikkamenettely Suomessa n.d.)

2.3. Transitvastaanottokeskus

Turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa asiakkaat sijoitetaan ensimmäiseksi transitvastaanottokeskuksiin. Transitvastaanottokeskuksissa oleskelun ei ole tarkoitus olla pitkäaikaista. Turvapaikkapuhuttelun jälkeen poliisi tai Maahanmuuttovirasto antaa luvan asiakkaan siirtämiseen odotusajan vastaanottokeskukseen, jonne hänet siirretään odottamaan turvapaikkahakemuksen päätöstä. Hakija ei itse voi valita vastaanottokeskusta, vaan hänet siirretään sinne mikä on asiakkaan prosessin ja vastaanottokeskusten kapasiteetin kannalta järkevintä. (Vastaanottopalvelut turvapaikanhakijalle Suomessa n.d.) Tyypillistä on, että hakija vaihtaa vastaanottokeskusta turvapaikanhakuprosessin aikana. (Vastuut ja roolit vastaanottotoiminnan järjestämisessä Suomessa n.d.)

Tämän työn tutkimusympäristönä oleva Kaarlenkadun vastaanottokeskus on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston ylläpitämä yksikkö. Vastaanottokeskus sijaitsee Helsingin Kalliossa. Kaarlenkadun vastaanottokeskus on perustettu vuonna 2009 entisen hotellin tiloihin. Kaarlenkadulla on majoitustilat 200 asiakkaalle ja se on myös ruokakeskus, jossa asiakkaille tarjotaan aamiainen, lounas, päivällinen sekä iltapala. Kaarlenkadun asiakkaat ovat pääasiassa pieniä perheitä tai yksin tulleita turvapaikanhakijoita, koska keskuksen majoitushuoneet ovat pieniä. Yksin tulevat turvapaikanhakijat sijoitetaan yleensä huoneeseen jonka he jakavat samaa sukupuolta olevien kanssa. Perheet pyritään sijoittamaan samaan huoneeseen. Asiakkailla on kerroksissa yhteinen keittiö, jossa ruoanlaittomahdollisuudet ovat hyvin rajalliset. Kaarlenkadun vastaanottokeskuksessa säännöllistä vapaaehtoistoimintaa järjestävät Suomen Punainen Risti ja Suomen Pakolaisapu. Itselleni Kaarlenkadun vastaanottokeskus on tullut tutuksi tehdessäni siellä opintoihini liittyviä harjoitteluja ja töitä syksystä 2014 alkaen.

2.4. Vastaanottokeskus

Laki määrittää vastaanoton käytännön toiminnan ohjauksen, suunnittelun ja valvonnan, sekä vastaanottopalveluihin sisältyvät majoituksen, vastaanotto- ja käyttörahan, sosiaalipalvelut, terveydenhuoltopalvelut, tulkki- ja käännöspalvelut, sekä työ- ja opintotoiminnan (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin

tunnistamisesta ja auttamisesta 2011/746 § 13). Vastaanottokeskuksissa uusille turvapaikanhakijoille on tarjottava saapumisen jälkeen kahden viikon sisällä alkuinfo, lakiinfo, sosiaali-info ja terveystieto. Info-tilaisuuksissa asiakkaille kerrotaan mihin palveluihin he ovat oikeutettuja ja mitä velvollisuuksia heillä on. (Vastaanottokeskuksissa opastetaan turvapaikanhakijoita suomalaiseen yhteiskuntaan 2015.) Vastaanottokeskuksia ylläpitävät valtio, kunnat ja järjestöt joiden kanssa Maahanmuuttovirasto on tehnyt sopimuksen (Vastuut ja roolit vastaanottoiminnan järjestämisessä Suomessa n.d.).

Vastaanottokeskuksissa asuminen on asiakkaalle maksutonta koko turvapaikkaprosessin ajan. Vastaanottokeskuksien asiakkailla on mahdollisuus saada vastaanottorahaa elämiskustannuksiin, joka on tarkoitettu välttämättömien perustarpeiden tyydyttämiseen. Turvapaikkahakemuksen käsittelyn ja päätöksen odottelun ajaksi hakija on oikeutettu vastaanoton palveluihin. Hakijalle järjestetään majoitus vastaanottokeskuksesta, taloudellista tukea, sekä muita palveluita hyvinvoinnin ja huolenpidon edistämiseksi. Vastaanottokeskusten työntekijät ovat sosiaali- ja terveystieteen ammattihenkilöitä. Jos asiakas järjestää asumisensa itse, hän on vastuussa asumiskustannuksista. (Vastaanottopalvelut turvapaikanhakijalle n.d.)

Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämiseksi vastaanottokeskukset tarjoavat turvapaikanhakijoille sosiaali- ja terveystietoja. Lisäksi asukkaat saavat neuvontaa ja ohjausta keskuksen työntekijöiltä arkipäivän käytännön asioissa. Sosiaaliohjaajan tehtävänä on tavata uudet perheet lapsineen ja auttaa toimeentuloon ja työntekoon liittyvissä asioissa. Sosiaalityöntekijä pyrkii muun työyhteisön kanssa yhdessä kartoittamaan jokaisen asiakkaan elämäntilanteen. Asiakkaiden suuren määrän ja vaihtuvuuden vuoksi tämä ei aina ole mahdollista. Terveystieteilijä antaa perusterveydenhoitoa, sekä hoitaa akuuttia hoitoa tarvitsevia. (Vastaanottokeskuksissa opastetaan turvapaikanhakijoita suomalaiseen yhteiskuntaan 2015.)

Lisäksi asiakkailla on oikeus tulkkipalveluihin, jotta he voisivat asioida omalla äidinkiellään viranomaisten kanssa. Viranomaisella on velvollinen tilaamaan tulkin tarvittaessa. Asiukkaat ovat oikeutettuja saamaan lakimiespalveluita veloitusetta. Vastaanottokeskukset järjestävät opinto- ja työtoimintaa. (Vastaanottopalvelut turvapaikanhakijoille n.d.)

3. Vapaaehtoistoiminta vastaanottotyön tukena

Uudet turvapaikanhakijat ovat pääosin juuri maahan saapuneita ja he tulevat uuteen ympäristöön ja vieraaseen kulttuuriin. Heidän kohdallaan ensimmäiset kokemukset maassa, jossa kaikki vähäinkin tuttu ja turvallinen on poissa, ovat merkityksellisiä. Vapaaehtoistoiminnan tarkoitus on tukea turvapaikanhakijoiden elämäntilannetta.

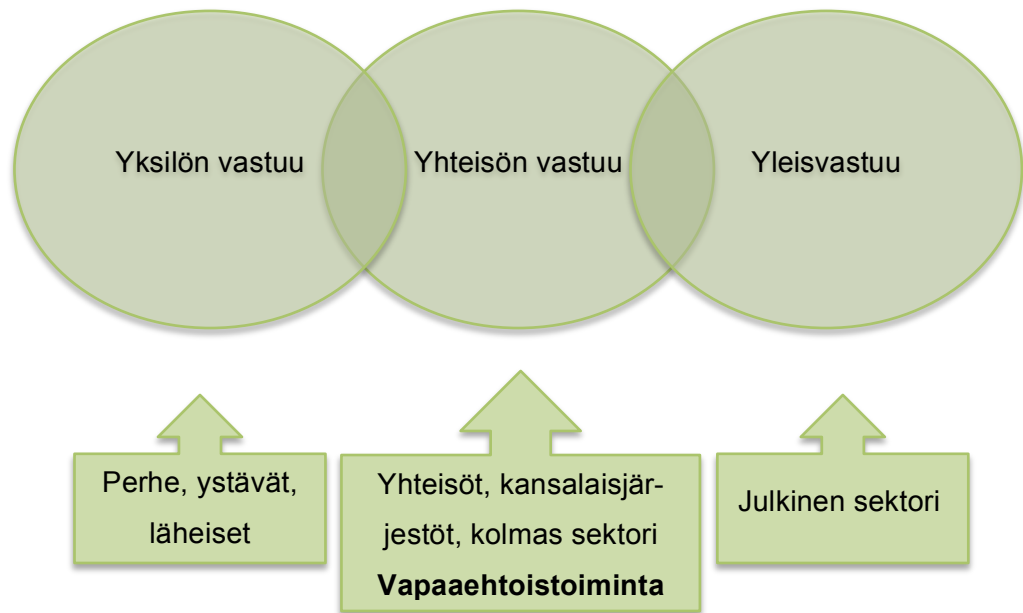
Vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallinen merkitys on viime vuosikymmenen aikana nähty uudella tavalla. Yhtenä syynä siihen voidaan nähdä yhteiskunnan resurssien väheneminen, ja toisaalta kansalaisjärjestöjen aseman vakiintuminen yhteiskunnallisena vaikuttajana. (Sorri 2010: 126.) Vaikka vapaaehtoistoiminta on laaja yhteiskunnallinen ilmiö, ja kiinnostus tähän ilmiöön on jatkuvassa kasvussa, tutkimuksia aiheeseen liittyen on kuitenkin tehty varsin vähän. Usein näissä tutkimuksissa vapaaehtoisten omat ajatukset ja mielipiteet ovat jääneet kuulematta. (Marjovuo 2014: 12.) Julkisudessa vapaaehtoistoimintaa kuvataan useimmiten yhteiskunnallisena ja taloudellisena tekijänä. Toisaalta, jotta voisi ymmärtää vapaaehtoistoiminnan ydintä, tulisi selvittää, mitä merkityksiä sillä on sen tekijälle (Sorri 2010: 126). Vapaaehtoisjärjestöille on tärkeää omata sitoutuneita vapaaehtoisia, koska pitkään mukana olleet vapaaehtoiset omaavat hiljaista tietoa, joka turvaa toiminnan jatkuvuuden. (Kuuluvainen 2015: 49.)

3.1. Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoimintaa kuvaa kaksi käsitettä: vapaaehtoisuus ja palkattomuus (Orava-
saari – Pessi 2010: 9). Vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan palkatonta työtä, jota tehdään ihmisten ja yhteisöjen hyväksi ja siihen osallistutaan omasta vapaasta tahdosta. Se on yksilöiden ja ryhmien konkreettista toimintaa, jota organisoivat usein kolmannen sektorin järjestöt. (Koskiahho 2001: 15.) Lukuisat järjestöt tuottavat erilaista vapaaehtoistoimintaa pienestä paikallisesta toiminnasta aina kansainvälisiin projekteihin asti. Vapaaehtoistoiminnan merkitys yhteiskunnalle on suuri sekä inhimillisesti että taloudellisesti tarkasteltuna. (Marjovuo 2014: 11.) Vapaaehtoiset tulisi kouluttaa ammattimaisesti, koska kyse on suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, joka etenee systemaattisesti rekrytoinnin ja koulutuksen kautta itse vapaaehtoistoimintaan (Marjovuo 2014: 89).

Vapaaehtoiseksi sopii kuka tahansa ikään, uskontoon tai ammattiin katsomatta. Vapaaehtoistoiminnalle kuvaavaa on vertaisuus, oma-apu, jakaminen ja yhteinen päämäärä. (Marjovuo 2014: 11.) Vapaaehtoistoimijoiden ja vapaaehtoisten määrä on sekä

Suomessa että kansainvälisesti huomattavan suuri. Suomalaista 37 % on osallistunut vapaaehtoismintaan (Oravasaari – Pessi 2010: 7). Vapaaehtoisminta on saavuttanut vakiintuneen aseman 2000-luvulla hyvinvointiyhteiskunnan palvelujärjestelmässä. Myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaan osallistuu suuri määrä vapaaehtoisia. Vapaaehtoisminnan tehtävä ei ole korvata ammattityötä, vaan se luo lisäresursseja sille (kuvio 1). (Mykkänen-Hänninen 2007: 12.)

Kuvio 1. Vastuualueiden jakautuminen yhteiskunnassa (Mykkänen-Hänninen 2007: 15).

Vapaaehtoisminnassa on kyse muustakin, kuin altruismista ja avun tarjoamisesta, kuten tämäkin tutkimus osoittaa. Vapaaehtoiselle sen merkitykset voivat olla paljon suurempiakin (Marjovuo 2014: 11). Vapaaehtoisminta voi olla sen tekijälle osa arjen rutiineja, tai toiminnassa syntyneet kontaktit voivat tarjota uutta sisältöä elämään (Nylund – Yeung 2005: 15). Vapaaehtoisminnan ilmiön ymmärtämisen ydin on vapaaehtoisten omassa käsityksissä (Marjovuo 2014: 12).

Ari Marjovuo on väitöskirjassaan Vapaaehtoistyön ytimessä (2014) tutkinut vapaaehtoismintaa vapaaehtoisten näkökulmasta. Euroopan talouskriisin myötä verovaroihin pohjautuvat palvelut ovat vähentymässä, ja sen seurauksena vapaaehtoisminnan merkitys on kasvanut. Vapaaehtoisminnan tavoitteena on tuottaa sosiaalista hyvinvointia. Toiminta sisältää usein huolenpitoa, tukea ja neuvontaa ja se voi kohdistua erilaisiin asiakasryhmiin. Vapaaehtoisminta voidaan nähdä lisäresursseina palkka-

työntekijöille ja sillä voidaan lisätä yhteenkuuluvuutta eri kulttuurien välillä. (Marjovuori 2014.)

3.2. Vapaaehtoistoiminta turvapaikanhakijoiden parissa

Vastaanottokeskuksen asiakkaiden viettämä aika transitvastaanottokeskuksissa ei ole kadettava, sillä he joutuvat elämään tilanteessa, jossa he odottavat jotakin, koko ajan. Aluksi he odottavat kutsua poliisikuulusteluun, jonka jälkeen he odottavat kutsua Maahanmuuttoviraston puhutteluun, tai siirtoa toiseen vastaanottokeskukseen. Tällainen odottaminen ja vastaanottokeskuksesta toiseen siirtely, on monelle raskasta. Asiakkailta voi olla takanaan lähtömaassa koettuja traumaattisia kokemuksia, sekä kenties vaikea ja pitkä matka Suomeen. Tällaisten kokemusten jälkeen monille odottelu vastaanottokeskuksissa on henkisesti stressaavaa ja raskasta. Keskusteluissani vastaanottokeskuksen työntekijöiden kanssa tuli ilmi muun muassa huoli asiakkaiden siirtämisestä paikasta toiseen.

Säännöllisellä vapaaehtoistoiminnalla voidaan tuoda sisältöä turvapaikanhakijan arkeen. Vastaanottokeskuksessa vietetyn ajan turvapaikanhakijat ovat kokeneet rauhattomana, ahdistavana ja laitospaisena. Yksityisyyden puute, ja alati vaihtuvat huonetoimitukset lisäävät epäkodinomaisuutta. (Junkka 2012: 73.) Useille asiakkaille vastaanottokeskuksen työntekijät ovat vain vaihtuvia naamioita, joita he ovat nähneet matkallaan jo kymmeniä, ja usealle heistä sosiaalityö on tuntematon ja vieras käsite. Usein vastaanottokeskuksen asiakkaat ovat lähtömaassa asioineet vain erilaisten viranomaisten, kuten poliisin, tullivirkailijoiden ja rajavartioiden kanssa. Näiden viranomaistahojen kanssa asioiminen voi monessa lähtömaassa olla usein kaikkea muuta kuin asiakaslähtöistä. Tietämättömyys sosiaalityöstä, ja vastaanottokeskuksen työntekijöiden roolista, saattaa vaikeuttaa luottamuksen saavuttamista.

Vapaaehtoistoiminnalla voidaan edistää turvapaikanhakijoiden hyvinvointia, tuomalla esiin heidän omia voimavarojaan. Hakija ei kuulu enää siihen valtioon josta on lähtenyt, mutta ei myöskään tulomaahan. Hänellä ei ole pakolaisstatusta, eikä oleskelulupaa, eikä häntä ole päätetty kääntää. Turvapaikanhakuprosessissa hakijan status otetaan hallintaan. Tällaisessa tilanteessa asiakkaan identiteetti on murroksessa ja hän voi tuntea osattomuutta, sekä kokea, että ei ole päättämässä omasta elämästään. Junkkan (2012) mukaan huomio on vähemmän kiinnittynyt siihen, kuinka turvapaikanhakijat pystyvät parantamaan elämänlaatuaan laillisen statuksen puuttumisesta huolimatta.

Turvapaikanhakijoista löytyy valtavasti potentiaalia, luovuutta ja voimavaroja. (Junka 2012: 86.)

Vapaaehtoistoiminnan motiiveja on tutkittu vapaaehtoisten näkökulmasta vuonna 2014. Tutkimuksen mukaan turvapaikanhakijan identiteetti ja minäkuva ovat murroksessa uuteen ympäristöön saavuttaessa. Asiakas ei välttämättä saa vastaavaa arvostusta ja on erilaisessa sosiaalisessa asemassa, kuin mihin hän on kotimaassaan tottunut. Ihmissuhteiden luominen voi olla vaikeaa ja kantaväestön asenteet turvapaikanhakijoita kohtaan ovat toisinaan ennakkoluuloisia ja rasistisia. Vapaaehtoistoiminnan avulla asiakkaat voivat luoda luonnollisen ihmissuhteen ja turvapaikanhakija voi tuntea olevansa arvostettu ja kunnioitettu yksilönä. Peruspalveluiden tukena vapaaehtoistoiminnan merkitys on suuri, sillä se pyrkii vastaamaan siihen tukeen, mihin yksityisen ja julkisen sektorin palvelut eivät riitä. (Numminen & Salminen 2014.)

3.3. Suomen Punainen Risti (SPR)

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen yhteistyökumppanin Suomen Punaisen Ristin. Suomen Punainen Risti on yksi jäsenyhdistys kansainvälisessä liitossa, johon kuuluu 190 Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistystä. Liitto toimii kansallisten yhdistysten yhteistyöelimenä ja johtaa avustustoimintaa, kehitysyhteistyötä, sekä kehittää kansallisten yhdistysten toimintaa. Suomen Punainen Risti on yksi Suomen suurimmista kansalaisjärjestöistä. Suomen Punaisen Ristin toiminnan valmius perustuu laajaan auttamisenhaluun, sekä vapaaehtoisten, että työntekijöiden nopeaan reagointiin. (Mikä on Suomen Punainen Risti? n.d)

Järjestön tehtäviin kuuluu suojella haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, sekä ehkäistä syrjäytymistä ja edistää yhdenvertaisuutta. Järjestön toiminta pohjautuu pitkälti vapaaehtoisuuteen. (Mikä on Suomen Punainen Risti? n.d) Toiminta perustuu ihmisoikeuksien ja oikeusturvan varmistamiselle ja sitä ohjaa seitsemän periaatetta: inhimillisuus, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus ja ykseys. (Punaisen Ristin Seitsemän periaatetta n.d)

Suomen Punainen Risti toimii viranomaisten tukena. Tarpeen mukaan järjestö perustaa ja ylläpitää vastaanottokeskuksia Maahanmuuttoviraston pyynnöstä. Yhteistyöhön kuuluvat myös perheenyhdistäminen ja kotouttamisen tukeminen. Vastaanotto toiminnan kustantaa valtio. (Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto n.d.)

Suomen Punaiseen Ristiin kuuluu noin 40 000 aktiivista vapaaehtoista, jotka järjestävät vapaaehtoistoimintaa useilla paikkakunnilla ympäri Suomea (Mikä on Suomen Punainen Risti? n.d.). Järjestö tekee työtä turvapaikanhakijoiden oikeuksien edistämiseksi. Vapaaehtoiset järjestävät vapaaehtoistoimintaa vastaanottokeskuksissa. Vapaaehtoisilla on erilaisia tapoja osallistua toimintaan turvapaikanhakijoiden elämäntilanteen parantamiseksi. Vapaaehtoiset järjestävät toimintaa turvapaikanhakijoiden osallisuuden edistämiseksi vastaanottokeskuksissa ja sen ulkopuolella. (Monikulttuurinen toiminta n.d.)

Vapaaehtoiset järjestävät, vastaanottokeskuksesta riippuen, muutamia kertoja viikossa virkistys ja vapaa-ajan ohjelmaa. Vapaaehtoistoiminta sisältää erilaisten ryhmien vetämistä, jotka tukevat turvapaikanhakijoiden arkea ja luovat mahdollisuuden kontaktiin paikallisen väestön kanssa. Vastaanottokeskuksissa järjestetään muun muassa kieli-kerhoja, joissa opetetaan suomen tai ruotsin kieltä, sekä toiminnallisia ryhmiä, jotka sisältävät harrastustoimintaa ja tutustumista lähialueeseen. Lisäksi on erilaisia ryhmiä, jotka ovat tarkoitettu miehille, naisille, perheille tai lapsille. (Monikulttuurinen toiminta n.d.)

Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoiset käyvät myös vastaanottokeskuksissa organisoimassa vaatelahjoituksia. Vastaanottokeskusten vaatelahjoitusten tarve vaihtelee yksiköittäin, joten vaatelahjoitukset on tällä hetkellä ohjattu Suomen Punaisen Ristin Kontti-tavarataloihin, joista vaatteet jaetaan eteenpäin tarpeen mukaan. (Monikulttuurinen toiminta n.d.)

4. Motivaatio ja motiivi

”Motivaatio: mielentila, joka määrittää, mitä asioita, millä vireydellä ja kuinka kauan ihminen kulloinkin tekee.” (Hakonen 2015: 136)

Tämä tutkimus käsittelee motiiveja, jonka vuoksi tässä luvussa tarkastellaan aluksi käsitteitä motivaatio ja motiivi. Lisäksi avaan motiivien ja motivaation suhdetta vapaaehtoistoimintaan. Luvun loppupuolella kuvaan muutamia motivaatioteorioita, joista tarkemmin avaan tämän tutkimuksen teemahaastattelun pohjana olleen ja tuloksien analysoinnissa käytetyn Steven Reissin motivaatioteorian.

Motivaatio on johdettu latinan kielen sanasta *movere*, joka tarkoittaa liikkumista. Motivaation määrittelyn lähtökohtana on yksilön vireystila tai prosessit, joiden seurasta toiminta on. Motivaation syntymiseen vaikuttavat muun muassa itsearvostus, sekä usko omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin. Vaikka motivaatio on tilannesidonnainen, se voidaan jakaa tilannemotivaatioon ja yleismotivaatioon. Tilannemotivaatiossa sisäiset ja ulkoiset ärsykkeet herättävät motiiveja, jotka saavat aikaan tavoitteeseen suuntaavaa toimintaa, kun taas yleismotivaatio korostaa käyttäytymisen pysyvyyttä ja kuvaa käyttäytymisen yleistä suuntaa ja vireyttä. Yleensä kuitenkin motivaatio on lyhytaikainen ja yhteen asiaan liittyvä ja se vaikuttaa toiminnan tekemisen vireyteen. (Ruohotie 1998: 34-41).

Kun olemme motivoituneita, olemme tehokkaita ja luovia sekä voimme saavuttaa parempia tuloksia vähäisemmällä panostamisella (Mayor – Risku 2015: 38). Motivaation voidaan sanoa olevan psyykinen tila, joka määrittää, mitä asioita, millä vireydellä ja kuinka pitkään kulloinkin teemme (Hakonen 2015: 136). Motivaatio syntyy toimintaan tähtäävien motiivien tuloksena ja se näkyy yksilössä haluna, tarpeena tai tahtona tehdä asioita. Jotkut asiat kuten ruoka ja vesi ovat selviytymisen vuoksi luonnostaan motivoivia. (Herrala – Kahrola – Sandström 2009: 114.)

Ruohotie (1998) kuvaa motivaatiota tilana, joka on syntynyt eri motiivien seurauksena. Hän kuvaa motivaation sisältävän seuraavat kolme ominaisuutta:

1. Vireys, joka viittaa energiavoimaan yksilössä ja joka ”ajaa” häntä käyttäytymään tietyllä tavalla.
2. Suunta, joka viittaa päämääräsuuntautuneisuuteen; yksilön käyttäytyminen on suunnattu jotakin kohti.

3. Systeemiorientoituminen, joka viittaa yksilössä ja hänen ympäristössään oleviin voimiin, jotka palauteprosessin kautta joko vahvistavat hänen tarpeensa intensiteettiä ja energiansa suuntaa tai saavat hänet luopumaan toimintansa suunnasta ja suuntaamaan ponnistuksensa toisaalle. (Ruohotie 1998: 37.)

Motiiveilla tarkoitetaan myös haluja, pyrkimyksiä ja psykologisia tarpeita. Motiiveja tutkimalla pystymme selvittämään, miksi toimimme ja ajattelemme tietyllä tavalla, sillä pyrkimyksenämme on toteuttaa motiivimme. Motiivit ovat yksilöllisiä ja pääosa sisäsyntyisistä motiiveistamme ovat seurausta geeniperimästämmme ja lapsuuden kokemuksista ja siksi emme aina välttämättä tiedä, mikä meitä motivoi. Steven Reissin mukaan kuitenkin kysymykset oikein asettamalla, ihminen pystyy tiedostamaan suurimman osan näistä sisäsyntyisistä motiiveistaan. (Mayor – Risku 2015: 37.)

4.1. Motivaatio vapaaehtoistoiminnassa

Motivaatiolla on suuri rooli vapaaehtoistoiminnan tutkimuksissa. Yeung (2005: 83) mainitsee vapaaehtoistoimintaa käsittelevässä teoksessaan motivaation muodostavan koko vapaaehtoistoiminnan kivijalan. Vapaaehtoistoiminta nähdään usein altruististen motivaatioiden seurauksena tehtynä toimintana. Toimintaan liittyy huolenpitoa, tukea ja neuvontaa ja sen tarkoituksena on lisätä sosiaalista hyvinvointia. Tähän paradigmaan liitetään usein suuret sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja vapaaehtoistoiminta kolmannen sektorin järjestämänä. Vapaaehtoisten tarve on etukäteen arvioitu ja heidät perehdytetään ammattimaisesti, jotta he voivat toimia työntekijöiden tukena. Tähän näkökulmaan liittyy myös vapaaehtoistoiminnan näkeminen pysyvänä sitoutumisena johonkin järjestöön. (Marjovuo 2014: 22.) Yleensä motivaatio liittyy auttamisenhaluun, mutta muita usein mainittuja motiiveja ovat halu oppia uusia asioita, kansalaisvelvollisuuden täyttäminen, elämäntapa, sosiaaliset suhteet, yhteisöön kuuluminen, sekä tavoitteellisuus. (Kuuluvainen 2015: 45-46.)

Marjovuo pohtii väitöskirjassaan myös sitä, liittyykö vapaaehtoistoimintaan välttämättä aina auttaminen ja onko toisen ihmisen auttamisen halu aina ensisijainen motiivi vapaaehtoistoiminnalle. Yksilö voi osallistua vapaaehtoistoimintaan myös itsekkäistä syistä. Hän voi tehdä vapaaehtoistoimintaa esimerkiksi helpottaakseen omaa ahdistustaan tai välttääkseen yhteisön paheksuntaa. Yksilön mainitessa vapaaehtoistoiminnan motiiviksi halun auttaa toisia, Marjovuo peräänkuuluttaa kirjassaan varsinaisia syitä siihen, miksi hän haluaa auttaa. (Marjovuo 2014: 19.) Usein motiiveissa sekoittuukin altruismin ja egoismin käsitteet, varsinkin kun motivaatioita tarkastellaan yksilön kokemusten ja

merkitysten näkökulmasta. Myös Yeungin (2005) mielestä on oleellista selvittää mistä auttamisen halu johtuu ja mitä merkityksiä sillä on yksilölle. Useimmiten motivaatio on liittynyt altruismiin, sosiaalisten kontaktien kaipaamiseen, sekä henkilökohtaisiin emotionaalisiin tarpeisiin. (Yeung 2005: 88-89.)

Myös teoksessa Vapaaehtoistyön rajapinnoilla (Mykkänen-Hänninen 2007) on mainittu, että vapaaehtoistoiminnan motiivit eivät välttämättä ole aina pitkäkestoisia ja tulevaisuuteen tähtääviä. Lähtökohtaisesti motiivit, jotka liittyvät kokeilunhaluun, ryhmän kaipaamiseen, uteliaisuuteen, elämysten hakemiseen, tarpeeseen ratkoa muiden ongelmia, tai oman asemansa pönkittämiseen, eivät ole kestäviä. Vapaaehtoiset voivat toiminnassaan päästä henkilökohtaiselle tasolle autettavien kanssa. Autettavan lähelle pääseminen voi tyydyttää vapaaehtoisten omaa elämishakuisuutta, johon liittyy riski vapaaehtoisen roolin vääristymisestä tukijasta ammattiauttajaksi. (Mykkänen-Hänninen 2007: 24.)

Numminen ja Salminen (2014) tutkivat opinnäytetyössään Kemin vastaanottokeskuksen ystävätoiminnan vapaaehtoisten motiiveja vapaaehtoistoimintaan. Tutkimuksen mukaan kolme tärkeintä motiivia liittyivät aiempiin kokemuksiin, henkilökohtaisiin motiiveihin ja sosiaalisiin tarpeisiin. Heidän tutkimukseensa osallistuneista kukaan ei maininnut motiivia, joka olisi liittynyt sen hetkisen yhteiskunnan vallitseviin olosuhteisiin. (Numminen – Salminen 2014: 45-46.) Tällä hetkellä lisääntyneiden turvapaikanhakijoiden myötä halu osallistua vapaaehtoistoimintaan on selvästi kasvanut. Vuosi sitten Suomen Punainen Risti sai 10–20 vapaaehtoisilmoitusta päivässä, kun syyskuussa 2015 luku oli 100–200 (Lämsä 2015).

Yeungin (2005) mukaan, jotta voisimme ymmärtää vapaaehtoisten motivaatioita, tulee huomioida menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen liittyvät motiivitekijät. Kun nämä tekijät otetaan huomioon, motivaatio ja sitoutuminen käsitteinä ovat hyvin lähellä toisiaan. Kun puhutaan sitoutumisesta, on jälleen hyvä muistaa, että yksilöillä on monenlaisia motiiveja. (Yeung 2005: 87,98). Järjestöille on tärkeää, että vapaaehtoiset ovat sitoutuneita, koska vapaaehtoiset ovat resurssina epävarmoja. Esimerkiksi elämänmuutokset, jaksaminen tai voimavarojen vähäisyys voivat johtaa toiminnasta poistamiseen. (Mykkänen-Hänninen 2007: 63.)

Sitoutuminen on yleinen aihe tarkasteltaessa vapaaehtoisjärjestöjen toimintaa. Yleisen käsityksen mukaan vapaaehtoiset eivät ole yhtä sitoutuneita toimintaan kuin ennen.

Vapaaehtoistoimintaan sitoutunut henkilö haluaa pysyä mukana toiminnassa ja ottaa vastuuta. Sitoutunut vapaaehtoinen osallistuu ja on motivoitunut. Sitoutuminen vapaaehtoistoimintaan on haastava aihealue. Maailma muuttuu jatkuvasti ja sen vuoksi myös ihmisten halu tehdä vapaaehtoistoimintaa pohjautuu eri asioihin. Vapaaehtoista ei voi sitouttaa, vaan halu tehdä vapaaehtoistoimintaa syntyy vapaaehtoistoiminnan kokonaisuudesta. (Kuuluvainen 2015: 49-50.) Useimmat pohjoismaiset vapaaehtoistoiminnan motivaatiotutkimukset keskittyvät sosiaalipalveluihin, joihin liittyvässä vapaaehtoistoiminnassa sitoutuminen on erityisen tärkeää. (Yeung 2005: 88.)

Vapaaehtoisten luottamuksellinen ja avoin suhde järjestön työntekijän kanssa auttaa luomaan yhteisöllisyyttä, joka on merkittävä tekijä vapaaehtoistoiminnassa. Vapaaehtoisen sitoutumisella tarkoitetaan oman paikan löytämistä toiminnassa ja yhteisössä. Yhteisöllisyyden tunteen luomiseen vapaaehtoinen tarvitsee mahdollisuuden vuorovaihtukseen, ei ainoastaan muiden vapaaehtoisten kanssa, vaan lisäksi ammattilaisten kanssa. Vapaaehtoistoiminta voi olla tunnetasolla kuormittavaa, jolloin ammattilaiset pystyvät tukemaan ja antamaan vastauksia vapaaehtoisia askarruttaviin asioihin vaihtolovelvollisuuteenkin sitovissa asioissa. (Mykkänen-Hänninen 2007: 63.)

4.2. Tutkimuksen motivaatioteoriat

Motivaatiot eivät ole konkreettisia, joten niitä on hyvä tarkastella erilaisia motivaatioteorioita hyväksikäyttäen. Motivaatioteorioita on useita, eikä niistä voi sanoa yhden olevan toista parempi. Laajemman ymmärryksen saavuttamiseksi, motiiveita ja motivaatiota kohtaan teorioita on syytä tarkastella monipuolisesti. (Hakonen 2015: 136.)

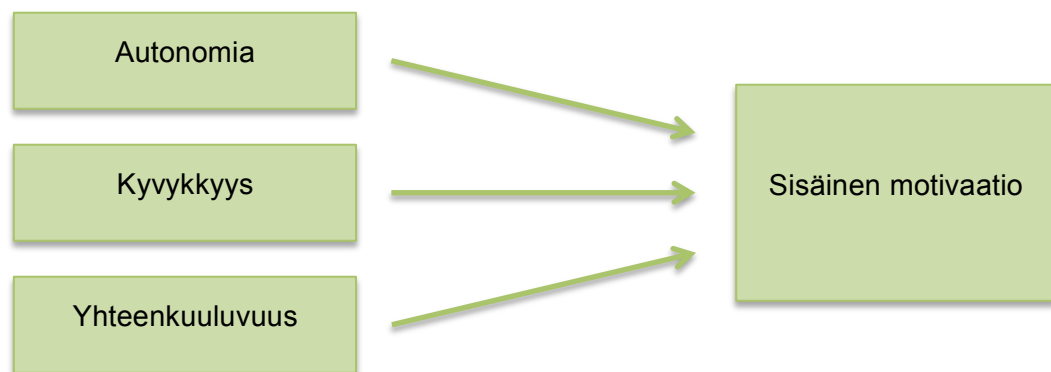
4.2.1. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio

Vapaaehtoistoiminta korostaa yksilön toimintaa ja hänen vapaasta tahdosta tekemiään ratkaisuja (Koskiahho 2001: 16). Motivaatio jaetaan usein sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Ulkoisilla motivaatioilla tarkoitetaan ulkoisia palkkioita ja kannustimia. Niiden katsotaan useimmiten olevan sisäisiä motivaatioita heikompia. (Kuuluvainen 2015: 45.) Ulkoisten motivaatioiden sanotaan olevan riippuvaisia ympäristöstään. Tällöin palkkiot tulevat muualta, kuin henkilöstä itsestään ja tyydyttävät alemman asteen tarpeita, kuten turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteita. Ulkoisten motivaatioiden ei katsota olevan kestoilta pitkäaikaisia, eivätkä ne tällöin ole motivaation lähteenä pysyviä. (Ruhotie 1998: 38.) Edward Dec on itseohjautuvuusteoriassaan käsitellyt sisäistä ja ulkoista motivaatiota. Hänen teoriansa mukaan ulkoinen motivaatio on reaktiivista, jolla hän

tarkoittaa motivaation tulevan yksilön ulkopuolelta. Ulkoiset motivaation lähteet voivat olla kuluttavia ja päämäärän tavoittelemisen voi olla pakonomaista tai vastenmielistä. (Mayor – Risku 2015: 35.)

Sisäiset motivaatiot ovat yhteydessä yksilön arvoihin ja henkilökohtaiseen kasvuun. Ne liitetään myös itseohjautuvuuteen, omaehtoisuuteen, luovuuden käyttöön ja yksilön tarpeeseen olla kunnioitettu jäsen yhteisössä. Ihmisen toimiessa sisäisten motivaatioiden innoittamana, hän on innostunut tekemisestään, joka jo itsessään palkitsee ja motivoi tekijää. (Kuuluvainen 2015: 45-46.) Sisäisen motivaation sanotaan olevan proaktiivista, tämä tarkoittaa, että ihminen pyrkii tekemään asioita, jotka ovat mielekkäitä ja innostavat häntä. Tällöin hän ei toimi pakonomaisesti ja tekemisen energia on luontaista. Sisäinen motivaatio syntyy luonnostaan ja tekeminen itsessään sisältää palkkion. (Jarenko – Martela 2014: 14-15.) Sisäisen motivaation ohjaamana yksilöt hakeutuvat niiden asioiden pariin, jotka kokevat mielekkäiksi ja innostaviksi (Mayor – Risku 2015: 35).

Ihmisellä on biologisten tarpeiden ohella kolme psykologista tarvetta, joiden seurauksena sisäinen motivaatio syntyy. Nämä tarpeet ovat: olla autonominen ja toimia vapaaehtoisesti, tuntea itsensä kyvykkääksi, sekä tuntea yhteenkuuluvuutta ja läheisyyttä muiden kanssa (kuvio 2). Vapaus henkilökohtaisten ratkaisujen tekemiseen edistää voimaantumista, autonomian tunnetta ja näin lisää kiinnostusta tehtävään. (Hakonen 2015: 149.)

Kuvio 2. Sisäisen motivaation synty (Hakonen 2015: 149).

4.2.2. Steven Reissin motivaatioteoria

Steven Reiss kehitti työryhmänsä kanssa motivaatioteoriaansa 1990-luvulla. Reissin teoriassa korostuu yksilöllisyys. Se tuo esiin, kuinka ihmiset motivoituvat eri asioista ja kuinka motiivien intensiteetti on yksilöllistä. Teoria toi tieteellisen näkökulman motivaation tutkimiseen: kun aiemmat motivaatioteoriat olivat keskittyneet johonkin tiettyyn osa-alueeseen tai ilmiöön, Reissin motivaatioteoria kattaa koko ihmispersonallisuuden. Reiss on kehittänyt teoriaansa selvittääkseen, mikä saa meidät tekemään toisia asioita mielellämme ja mihin nämä mieltymyksemme pohjautuvat. Reiss kehitti teorian sa empiirisesti haastatellen. Hän haastatteli tutkimustaan varten tuhansia eri-ikäisiä ihmisiä. Reissin mukaan ulkoisia motivaatioita ei ole, vaan hänen teorian mukaan kaikki motivaatiot ovat sisäsyntyisiä. (Mayor –Risku 2015: 21-36.)

Motiiveja, joita pyrimme tyydyttämään, ja jotka suuntaavat toimintamme sellaiseksi kuin se on, Reiss kutsuu elämän perusmotiiveiksi tai elämän perustarpeiksi. Tässä tutkimuksessa käytän termiä elämän perusmotiivi. Näitä elämän perusmotiiveja Reiss on määritellyt yhteensä 16 kappaletta ja ne ovat esitely taulukossa 1. Reissin teoriassa korostuu motiivien ainutlaatuisuus. Ympärillä oleva kulttuuri, yhteiset arvot, kasvatus ja erilaiset kokemukset vaikuttavat siihen, kuinka nämä perusmotiivit muodostuvat yksilöllisesti. Idealismia ja hyväksyntää lukuun ottamatta, kaikkiin perusmotiiveihin vaikuttaa geeniperimämme. Se, mitkä perusmotiivit, ja kuinka voimakkaasti ne yksilön toimintaan vaikuttavat, on henkilökohtaista. Motiivit vaikuttavat myös temperamenttiimme, joka on osa persoonallisuuttamme ja joka vaikuttaa tapamme toimia eri tilanteissa. Elämän perusmotiivit ohjaavat toimintaamme ja niiden avulla voidaan selittää laajalti kokemuksiamme, sekä ennustaa käyttäytymistämme. (Mayor –Risku 2015: 31-34.)

Elämän perusmotiivit ovat tarpeita, joita me itse haluamme tyydyttää ja jotka ohjaavat toimintaamme. Näiden tarpeiden tyydyttäminen on tärkein tavoitteemme ja niiden tyydyttämisen myötä olemme keitä olemme. Elämän perusmotiivien tyydyttäminen on jatkuvaa ja kun olemme tyydyttäneet tarpeemme, herää meissä uusi tarve. Osa elämän perusmotiiveista on sellaisia, että niiden tyydyttäminen on elämisen kannalta välttämätöntä. Näiden tarpeiden tyydyttämisen seurauksena tulemme onnellisiksi. Reissin teorian mukaan onnellisuutta on kahdenlaista: tunnepohjaista ja arvopohjaista. Hyvänolon tunteen tavoittelemineen johtaa tunnepohjaiseen onnellisuuteen, johon kuitenkin turmumme ajan myötä. Arvopohjainen onnellisuus kumpuaa omista arvoistamme ja sen

myötä meille syntyy tunne elämän merkityksellisyydestä. Olemme pysyvästi onnellisia perusmotiivien tyydyttämisen myötä. (Mayor – Risku 2015: 21-41.)

Kaikkiin perusmotiiveihin liittyy tavoite, eli pyrkimys johonkin. Nämä tavoitteet muodostuvat yhdessä omista sisäistä ja ulkopuolelta luoduista odotuksista. Tavoitteisiin ja odotuksiin vaikuttavat elinympäristö, kulttuuri ja kasvatus. Kun motiivit, tavoitteet ja elämäntilanteemme tukevat toisiaan, olemme ihanteellisessa tilassa. Tässä tilassa olemme motivoituneita ja pystymme toimimaan tehokkaasti ja luovasti. (Mayor –Risku 2015: 37-39.) Taulukossa 1 on esitelty myös jokaisen perusmotiivin yhteydessä mikä kyseisessä motiivissa motivoi, eli mikä on sen motiivin tavoite.

Motiivi	Mikä motivoi?
Valta	Vaikuttaminen, johtaminen
Riippumattomuus	Vapaus, riippumattomuus, itse tekeminen
Uteliaisuus	Tieto itseisarvona, oppiminen, älyllisyyden arvostus, strategiat ajattelu
Hyväksyntä	Positiivinen palaute, positiivien kuva itsestä
Järjestys	Järjestys, pysyvyys, säännöt, rakenteet
Säästäminen / Kerääminen	Materia, tavarat, omaisuus
Kunnia	Periaatteet, moraali, etiikka, traditiot
Idealismi	Sosiaalinen oikeudenmukaisuus, yhteiskunta, maailman parantaminen
Sosiaaliset kontaktit	Ystävällisyys, seurallisuus, iloisuus, kontaktit, yhteydenpito
Perhe	Omien lasten kasvattaminen, huoltaminen
Status	Yhteiskunnallinen arvostus, maine, menestys, asema, oma arvo
Kosto/ Voittaminen	Kosto, hyvityksen saaminen, voittaminen, kilpaileminen, puolustautuminen
Romantiikka/ Esteettisyys	Erotiikka, seksuaalisuus, intohimo
Syöminen	Syöminen, ruoka, ruoan ajatteleminen
Ruumiillinen Aktiivisuus	Hyvä kunto, liikkuminen, aktiivisuus
Rauhallisuus/ Mielenrauha	Turvallisuus, rentous, stressin välttäminen, varovaisuus

Taulukko 1. Elämän 16 perusmotiivia Steven Reissin mukaan (Mayor – Risku 2015: 33)

5. Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen luonteen vuoksi päädyin laadulliseen tutkimusmenetelmään. Tutkimusmenetelmälle on tyypillistä että, tutkimustehtävä, näkökulma ja aineistonkeruuratkaisut muotoutuvat prosessin edetessä. Tutkimusmenetelmän avoimuuden myötä tutkija voi tavoitella haastateltavien omaa näkemystä tutkittavana olevasta ilmiöstä, sekä pyrkiä selittämään heidän käytöstään tietyssä ympäristössä (Kiviniemi 2015: 74). Nylund ja Yeung (2005) mainitsevat aiempia tutkimuksia (Lähteenmaa 1996; Nylund 2000; Yeung 2004), joissa on todettu määrällisen tutkimuksen ja kyselylomakkeiden ongelmina olevan vapaaehtoisten omien näkemysten ja kokemusten piiloon jäämisen. (Nylund – Yeung 2005: 22)

Määrällisen tutkimusmenetelmän kyselylomakkeita käytettäessä tutkittavat eivät itse pääse vaikuttamaan kysymyksiin, jolloin tutkijoiden tehtäväksi jää määrittellä, mikä on oleellista ja keskeistä vapaaehtoistoiminnassa (Nylund – Yeung 2005: 22). Myös Marjovuo korostaa väitöskirjassaan vapaaehtoisten omien käsitysten tärkeyttä. Laadullisella tutkimuksella voidaan tuoda esiin vapaaehtoisten näkemyksistä syntyvä kokonaiskuva ja sitä perustietoa, jota tarvitaan käytännön kehittämistyössä. (Marjovuo 2014: 12) Vapaaehtoisten kokemuksia selvittämällä voidaan tarkastella heidän omia ajatuksiaan ja käsityksiään, jotka ohjaavat heidän toimintaansa (Numminen – Salminen 2014: 19).

5.1. Teemahaastattelu

Tutkimuksen aineiston olen kerännyt teemahaastatteluilla. Teemahaastattelulla voidaan tutkia erilaisia ilmiöitä ja saada vastauksia erilaisiin ongelmiin. Haastattelujen tarkoituksena on saada merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastattelua varten on etukäteen valittu tiettyjä teemoja, joiden pohjalta haastattelu etenee. Teemat on valikoitu tutkimuksen viitekehukseen ja etukäteen selvitettyyn tietoon ja teoriaan perustuen. Haastattelua varten on tehty haastattelurunko, joka tämän tutkimuksen osalta on esitetty liitteessä 1. Haastattelijan arvioitavaksi jää, tarvitseeko kaikkia kysymyksiä esittää kaikille haastateltaville. (Sarajärvi – Tuomi 2013: 74-75.) Alla esitän teemahaastatteluni sisällön, sekä esimerkkejä teemoihin liittyvistä kysymyksistä ja mihin kysymyksillä pyrittiin.

Haastatteluni kysymysten tarkoitus oli avata haastateltavien ajatuksia liittyen heidän alkuperäisiin motiiveihinsa, sekä niitä vähentäviin ja lisääviin tekijöihin. Haastatteluita varten olen tehnyt haastattelurungon (Liite 1), jonka mukaan haastattelut etenivät.

Haastattelurungossa olevien kysymysten lisäksi esitin tarkentavia ja avoimia kysymyksiä.

Haastattelun teemat tulevat Reissin motivaatioteorian elämän perusmotiiveista, jotka olen aiemmin tutkimuksessani esittänyt. Teemahaastattelun kysymyksiä laatiessa on tarkasteltu motivaatiotutkimukseen liittyviä teoksia ja aiempia motivaatiotutkimusten tuloksia. (Kuuluvainen 2015, Marjovuori 2014, Numminen – Salminen 2014, Yeung 2005). Tällä on pyritty siihen, että tässä tutkimuksessa saataisiin kuvattua paremmin vapaaehtoisten motiiveissa olevia eroavaisuuksia, syksyn ja talven 2015 poikkeuksellisessa tilanteessa, verrattuna aiempaan turvapaikkatilanteeseen. Tästä syystä kysymyksissä korostuivat tietyt Reissin elämän perusmotiivit ja osa motiiveista jäi vähemmälle huomiolle. Esimerkiksi perusmotiivit, jotka ovat elämisen kannalta välttämättömiä, on jätetty kysymyksistä kokonaan pois.

Liitteenä olevassa teemahaastattelurungossa (Liite 1) kysymykset on lajiteltu teemoittain. Käytännössä haastattelun kysymyksiä ei kuitenkaan esitetty haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä, vaan haastattelukohtaisesti, keskustelulle luontevassa järjestyksessä. Kaikille haastateltaville ei esitetty kaikkia kysymyksiä, koska ne eivät välttämättä koskeneet haastateltavaa tai vastaus oli tullut ilmi jo haastattelun aiemmassa vaiheessa. Teemoihin käytetty aika vaihteli haastateltavien aiheesta puhumisen halun ja tiedon mukaan. Osa kysymyksistä on liitetty kahteen eri teemaan. Tällöin teema riippui haastateltavan tavasta ymmärtää kysymys. Lähes kaikissa haastatteluissa sain vastauksia, jotka eivät liittyneet etukäteen ajattelemaani teemaan, vaan ne linkittyivät johonkin toiseen teemaan.

Haastattelun ensimmäisessä ja toisessa osassa esitin kysymyksiä, jotka eivät liittyneet tutkimuksen teoriaan. Haastattelun ensimmäisessä osassa esittelin itseni, sekä tutkimukseni. Toisessa osassa oli kysymyksiä, joilla selvitin haastateltavien taustatietoja. Näiden kysymysten pohjalta pystyin saamaan kuvan haastateltavasta ryhmästä.

Haastattelun kolmas osa käsitteli motiiveja ja kysymykset oli muotoiltu siten, että ne liittyivät Reissin elämän perusmotiiveihin. Lisäksi jokaiseen teemaan tuli haastattelujen luonteen mukaan lisää kysymyksiä tai kysymyksiä jäi pois. Haastatteluissa käytiin myös avointa keskustelua. Keskusteluissa käytyjä asioita pystyi jälkikäteen yhdistämään eri teemoihin.

Kolmas osa alkoi kysymyksillä liittyen siihen, kuinka vapaaehtoinen oli otettu vastaan toimintaan ja mitä hän ajatteli toiminnassa käyvistä ihmisistä. Tähän aiheeseen liittyen kyselin myös haastateltavan saamasta palautteesta. Kysymyksillä pyrin saamaan vastauksia vapaaehtoisen suhteesta muihin ihmisiin, sekä kuinka palautteen saaminen tai saamattomuus vaikuttaa vapaaehtoiseen. Tämän osan kysymysten oli tarkoitus vastata sosiaalisen kontaktin ja hyväksynnän teemoihin.

Seuraavissa kysymyksissä hain vastauksia uteliaisuusmotiiviin. Kysymykset koskivat vapaaehtoisen tietoa ja ymmärrystä turvapaikanhakijoista ja vastaanottokeskuksesta. Lisäksi esitin kysymyksiä vapaaehtoisen saamasta perehdytyksestä. Näillä kysymyksillä pyrin saamaan tietoa uteliaisuusmotiiviin liittyvästä uuden oppimisen ja tiedonhalun tarpeista. Lisäksi haastateltavalla oli mahdollisuus kertoa omista ideoistaan ja ajatuksistaan liittyen vapaaehtoistoimintaan.

Uteliaisuusmotiivin jälkeiset kysymykset liittyivät järjestysmotiivin ja perhemotiivin teemaan. Esitin kysymyksiä liittyen toiminnan säännöllisyyteen, suunnitelmallisuuteen ja haastateltavan ennakkokäsityksiin. Vastauksilla hain tietoa haastateltavan halusta organisoimiseen ja järjestämiseen. Tässä teemassa haastateltavat kertoivat myös vallan ja hyväksynnän teemoihin liittyvistä toiveistaan Suomen Punaista Ristiä kohtaan.

Riippumattomuus ja rauhallisuus teeman kysymykset liittyivät läheisesti toisiinsa, joten olen yhdistänyt kysymykset haastattelurungossa. Kysymykset liittyivät itsensä toteuttamisen tarpeisiin, sekä vapaaehtoistoiminnan mielekkyyteen. Vastauksilla haettiin haastateltavien halua luovuuden ja omatoimisuuden toteuttamiseen. Vastauksilla pyrin saamaan esille kokivatko haastateltavat rentouden ja turvallisuuden tunteita osallistuessaan vapaaehtoistoimintaan.

Elämän kolme perusmotiivia: idealismin, statuksen ja kunnian teemojen kysymykset olen laittanut samaan, koska haastatteluiden edetessä teemojen kysymykset sivusivat hyvin paljon toisiaan. Siksi koin luontevaksi keskustella teemoista samanaikaisesti. Nämä olivat teemat, joista heräsi eniten keskustelua. Teemojen keskustelut liittyivät yhteiskunnassa käytävään keskusteluun turvapaikanhakijoista, mielipiteen ilmaisemisesta, eettisyydestä ja tasa-arvosta. Kysymyksillä pyrittiin saamaan vastauksia halusta auttaa ja vaikuttaa.

Viimeisenä elämän perusmotiivina käsittelin valtaa. Tämän teeman kysymykset liittyivät vapaaehtoistoiminnan haasteisiin ja hyötyihin. Teemassa kyseltiin myös mitä haastateltavat ovat saaneet vapaaehtoistoiminnalta ja mitä he sille antavat. Kysymysten tavoitteena oli saada tietoa haastateltavien halusta vaikuttaa ja tarpeesta johtaa.

5.2. Sisällönanalyysi

Tutkimuksen aineiston analysointimenetelmänä on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Teoriaohjaava analyysi etenee lähtökohtaisesti samalla tavalla kuin aineistolähtöinen analyysi. Analyysin keinoin aineisto on tarkoitettu saada tiiviiseen ja selkeään muotoon ja erottaa aineistosta oleellinen, ilman että aineiston sisältämä informaatio katoaa. Analyysin avulla saadaan selkeä ja sanallinen kuvaus ilmiöstä. Analysointi perustuu päättelyyn ja tulkintaan, jota varten aineisto on hajotettu osiin ja uudelleen järjestetty loogiseksi kokonaisuudeksi. Teoriaohjaavassa analyysissä teoreettiset käsitteet ovat valmiina, ilmiöstä etukäteen selvitettyinä. Menetelmässä yhdistyy kokemusperäinen tieto ja teoria. Johtopäätöksiä varten tutkijan on tarkoitus ymmärtää ilmiötä tutkittavien näkökulmasta. (Sarajärvi – Tuomi 2009: 108-117.) Teoriaohjaavan analyysin valintaan vaikutti kokemukseni vastaanottokeskuksen työntekijänä.

Tutkimuksessani nauhoitin haastattelut haastateltavien luvalla. Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut kirjoitettuun muotoon. Haastatteluja lukiessani merkitsin tutkimuskysymyksiin liittyvät vastaukset eri värein, mikä helpotti aineiston analysointia. Haastattelut litteroin sanatarkasti haastateltavien puheen mukaan. Litteroinnista jätin pois haastateltavien äännähdykset, eleet ja muun ei-sanallisen kommunikoinnin, koska haastattelujen tarkoituksena oli haastateltavien kokemusten ymmärtäminen, ei vuorovaikutuksen tutkiminen. Litteroinnin jälkeen printtasin haastattelut. Lopuksi pyrin jättämään litteroituun aineistoon vain olennaisen tutkimuskysymyksiin liittyvän tiedon ja poistin kaikki tarpeettomat kohdat.

Aineiston jakamisen analyysitekniikkana olen käyttänyt teemoittelua. Litteroitu aineisto on uudelleen järjestetty teemoittain. Teemoitteluissa jaoin aineiston luvuissa 5.1 ja 4.2.2 esitetyn mukaisesti Reissin motivaatioteorian mukaisiin teemoihin.

5.3. Aineiston hankinta

Keväällä 2015 Helsingissä oli kolme transitvastaanottokeskusta. Ne sijaitsivat Kalliossa, Punavuoreessa ja Metsälässä. Lisäksi Metsälässä on säilöönottoyksikkö. Turvapai-

kanhakijoiden määrän kasvettua huomattavasti syksyllä 2015, myös uusien vapaaehtoisten yhteydenotot Suomen Punaiseen Ristiin kasvoivat. Opinnäytetyössäni haastattelemat vapaaehtoiset osallistuvat Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoimintaan Kaarlenkadun vastaanottokeskuksessa. Lisäksi kaksi haastateltavista osallistuu vapaaehtoistoimintaan muissa vastaanottokeskuksissa.

Haastatteluihin osallistui viisi vapaaehtoista, joista kaikki olivat tulleet mukaan toimintaan kesän 2015 jälkeen. Haastateltavista neljä oli osallistunut vapaaehtoistoimintaan aiemmin jossain vaiheessa elämäänsä. He olivat olleet mukana eri järjestöjen vapaaehtoistoiminnassa, sekä tehneet vapaaehtoistoimintaa ilman järjestöjä yksityishenkilöinä. Haastateltavien joukossa oli neljä naista ja yksi mies. Iältään he olivat 23-73-vuotiaita. Haastattelussa oli mukana opiskelijoita, työssäkäyviä ja yksi eläkeläinen. Haastateltavat tulivat kolmesta eri ryhmästä, jotka järjestävät vapaaehtoistoimintaa Kaarlenkadun vastaanottokeskuksessa.

Aloitin vapaaehtoisten etsimisen haastatteluihin lähettämällä sähköpostia niihin Suomen Punaisen Ristin ryhmiin, jotka järjestävät vapaaehtoistoimintaa Kaarlenkadun vastaanottokeskuksessa. Sähköpostien avulla en saanut yhtään haastateltavaa. Viesteihin ei vastattu tai vastaus tuli sen jälkeen, kun olin jo haastattelut tehnyt. Kaikki haastateltavat löytyivät, kun menin itse ryhmiin, joissa he järjestivät toimintaa. Ennen haastatteluja esittelin itseni ja kerroin tutkimuksestani, sekä korostin, että haastattelut ovat luotamuksellisia ja ne tehdään anonyymisti. Haastatteluista neljä pidin Kaarlenkadun vastaanottokeskuksen toimistotiloissa vapaaehtoistoiminnan aikana tai sen loputtua. Yhden haastattelun pidin Metropolia Ammattikorkeakoulun tiloissa. Molemmat paikat soveltuvat haastatteluiden toteuttamiseen hyvin niiden rauhallisuuden vuoksi. Kaikkia haastateltavia on haastateltu yhden kerran. Haastattelujen kestot vaihtelivat 26–55 minuutin välillä.

6. Haastattelujen tulokset ja johtopäätökset

Tässä luvussa esitän tulokset suorittamiini haastatteluihin perustuen. Lisäksi analysoin tuloksia ja yhdistän ne tutkimuksen teoriaan. Luvussa on myös esitelty tutkimuksen johtopäätökset, jotka on tehty haastattelujen tuloksista. Tulokset ja johtopäätökset olen jakanut kolmeen osaan: alkuperäisiin motiiveihin, motiiveja lisääviin tekijöihin ja motiiveja vähentäviin tekijöihin. Ensimmäisessä osassa kerron vapaaehtoisten alkuperäisistä motiiveista ja kahden jälkimmäisen osan avulla kuvaan motiiveissa tapahtuneita muutoksia. Lisäksi luvussa olen esittänyt ehdotuksia siihen, kuinka motiiveja voidaan ylläpitää.

Tuloksien mukaan ne motiivit, jotka alun perin saivat vapaaehtoiset osallistumaan vapaaehtoistoimintaan, ovat pitkälti samoja, jotka motivoivat heitä jatkamaan vapaaehtoistoiminnassa. Muutokset haastattelemini vapaaehtoisten motiiveissa vapaaehtoistoiminnan aloittamisen jälkeen olivat hyvin vähäisiä.

Vapaaehtoiset kokevat vapaaehtoistoiminnan merkitykselliseksi ja osallistuvat siihen mielellään. He ovat motivoituneita ja kokevat omalla toiminnallaan voivansa auttaa turvapaikanhakijoita. Kaikki haastateltavat uskoivat jatkavansa vapaaehtoistoiminnassa tulevaisuudessakin. Haastateltavat kertoivat, että vapaaehtoistoiminnan järjestämistä tulisi selkeyttää. Vapaaehtoistoiminnalla on enemmän potentiaalia, kuin mitä se tällä hetkellä tarjoaa ja sen huolellisella organisoinnilla toiminnasta voisi saada vielä mielekkäämpää.

Vapaaehtoisten motiivit osallistua vapaaehtoistoimintaan olivat keskenään hyvin samankaltaisia. Tärkeimmiksi motiiveiksi nousivat auttamisenhalu ja oman panoksen antaminen yhteiskunnallisen tilanteen parantamiseksi. Nämä kaksi motiivia tuli esiin kaikkien haastattelemini vapaaehtoisten vastauksissa. Näiden motiivien lisäksi vapaaehtoisilla oli henkilökohtaisia syitä osallistua toimintaan. Henkilökohtaiset motiivit liittyivät haastateltavien elämäntilanteeseen. He kokivat, että vapaaehtoistoiminnasta oli heille hyötyä opiskelussa ja työelämässä ja että vapaaehtoistoiminta toi heille rutiineja arkeen. Lisäksi erilaisten ihmisten ja kulttuurien kanssa vuorovaikutuksessa olemisen koettiin tuovan kokemusta ja viisautta.

Tulosten ja johtopäätöksien tueksi luvussa on esitetty sitaatteja haastateltavien kommentteista. Haastateltavat on merkitty sitaattien perään ”Vapaaehtoisina” anonymiy-

den vuoksi. Vapaaehtoiset on merkitty numeroilla, jotta kunkin haastateltavan vastauksia on mahdollista seurata. Sitaateissa vapaaehtoisten kommentit on kirjoitettu sanataarkasti heidän kertomansa mukaan.

6.1. Motiivit osallistua vapaaehtoistoimintaan

Tulosten ja johtopäätösten esittämisen aloitan kertomalla vapaaehtoisten motiiveista osallistua vapaaehtoistoimintaan. Haastateltavista neljä oli itse ottanut yhteyttä Suomen Punaiseen Ristiin ja ilmaissut halunsa osallistua vapaaehtoistoimintaan. Yhteen haastateltavista otettiin yhteyttä Suomen Punaisesta Rististä. Häntä oli pyydetty mukaan pystyttämään Suomen Punaisen Ristin vastaanottokeskusta, jonka jälkeen hänessä oli herännyt kiinnostus osallistua vapaaehtoistoimintaan.

Idealismi on yksi Reissin 16:sta elämän perusmotiivista. Idealismiin sisältyy tavoite sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, sekä maailman ja yhteiskunnan parantamisesta. Idealismilla Reiss tarkoittaa epäitsekästä tarvetta vähentää sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta. Vahvan idealismin motivoimat ihmiset kokevat tarvetta tehdä maailmasta parempi paikka. Pyrkimys maailman parantamiseen motivoi heitä osallistumaan työhön yhteisen hyvän puolesta sekä kiinnostumaan yhteiskunnallisista asioista. Mayor ja Risku (2105) mainitsevatkin hyväntekeväisyys- ja avustusjärjestöistä löytyvän usein idealistisia ihmisiä. (Mayor – Risku 2015: 33, 99–100.)

Haastateltavat kertoivat idealismin ja siihen liittyvän auttamisenhalun ja yhteiskunnan paremmaksi muuttamisen olevan yksi heidän motiiveistansa.

Tuli semmonen voimakas tunne, että mä en halua enää pelkästään seurata sivusta. Vaan mä haluan, edes jotain pientä yrittää tehdä tähän tässä tilanteessa. Negatiivissävytteinen uutisointi ja keskustelu ja semmonen. Vähän semmonen negatiivinen kriittisyys mun mielestä, niin niin mä halusin jotenkin sitten panokseksi sen vastaan laittaa. (Vapaaehtoinen 1)

Että kyllä se oli yksi syy miksi mä lähdin mukaan. Ihan totta. Mediassa käytävä keskustelu. Joo, se negatiivinen keskustelu on vaikuttanut siihen, että nyt mä haluan tehdä jotain positiivista. Pitäs mun mielestä lähtee mukaan ja tehdä se muutos. (Vapaaehtoinen 2)

Jos on aikaa ja mahdollisuutta, niin mun mielestä vähän aina pitää yrittää tehdä maailmasta parempaa. Onhan se yhden ihmisen iloiseksi tekeminen parempi, ku ei mitään. (Vapaaehtoinen 3)

Vahvasti idealistiset henkilöt saattavat käyttää paljon resursseja humanitäärisiin projekteihin, sekä voivat tunnistaa että heidän valintojaan ohjaa kutsumus (Mayor – Risku

2015: 99). Yksi haastateltavista kertoikin kokevansa vapaaehtoistoiminnan kutsumuksena.

Mää oon ruvennu ajattelee, että sen työn ei välttämättä tarvi olla se kutsumus. Että työ voi olla myös niin ku semmosta uratyötä, että edetään ja tehdään rahaa, mut sit voi vapaaehtoistyönä tehdä sitä, mikä on vielä enemmän kutsumus. (Vapaaehtoinen 3)

Lisäksi idealismimotiiviin liittyen haastattelemani henkilöt kertoivat yhtenä syynä osallistua vapaaehtoistoimintaan olleen yhteiskunnassa käytävän keskustelun. Tämä keskustelu oli alun perin vaikuttanut haastateltavien haluun tehdä vapaaehtoistoimintaa. Halun taustalla oli oman panoksen antaminen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteutumiseksi. Haastateltavat kertoivat keskustelulla olleen vaikutus hakeutua vapaaehtoistoimintaan.

Numminen ja Salminen tutkivat vuonna 2014 Kemin vastaanottokeskuksessa vapaaehtoisten motiiveja osallistua vapaaehtoistoimintaan. Heidän tutkimuksessaan kukaan vapaaehtoisista ei ollut osallistunut vapaaehtoistoimintaan yhteiskunnallisen epäkohdan tai siihen liittyvän auttamisenhalun vuoksi. (Numminen – Salminen 2014: 46.) Tulos poikkeaa täysin tämän tutkimuksen tuloksista ja kuvanee tämän hetkistä tilannetta.

Edellä esitettyihin havaintoihin liittyen on syytä huomioida, että idealismin motivoimille ihmisille on tyypillistä, että heillä on näkemys siitä, kuinka tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta voidaan parantaa. Heidän motiivejaan voidaan ylläpitää ja lisätä vetoamalla heidän oikeudentajuunsa, sekä yleiseen oikeudenmukaisuuteen. Heitä voi kannustaa ajattelemaan suurempaa hyvää ja kaikkien etua, sekä antaa mahdollisuuksia toimia idealistissa tehtävissä. (Mayor – Risku 2015: 101.)

Idealismiin liittyvien piirteiden lisäksi edellä esitetyissä vastauksissa tulevat ilmi sisäisten motivaatioiden merkitys hakeuduttaessa vapaaehtoistoimintaan. Sisäisten motivaatioiden innoittamalle henkilölle on tyypillistä hakeutua haluamiensa asioiden pariin ja tekemään asioita, jotka hän kokee merkitykselliseksi. Tällöin toimintaan osallistuminen koetaan arvokkaaksi, koska se yhdistyy itselle tärkeisiin päämääriin ja arvoihin. (Jarenko – Martela 2014: 14)

Toisena Reissin elämän perusmotiiveista nousi vahvasti esiin kunnia. Reissin mukaan kunniamotiivin taustalla on halu olla lojaali ja tehdä oikein. Motiivin tavoitteisiin sisältyy lojaalisuus perinteitä ja traditioita kohtaan, sekä periaatteet, moraalit ja etiikka. Ihmiset

joilla on tarve kunniaan, arvostavat velvollisuuksien hoitamista, sekä haluavat toimia oikein. Haastateltavat kokivatkin auttamisen velvollisuutena muun muassa eettisistä syistä.

Sit tuntu helpolta ja eettisesti oikeelta kans. Tai silleen hyvältä hakee tänne vapaaehtoseks. (Vapaaehtoinen 1)

Mun mielestä pitää tehdä jotain vapaaehtoistyötä. Mä koen jonkun näköseksi velvollisuudeksi tehdä vapaaehtoistoimintaa. (Vapaaehtoinen 3)

Ajattelin, että niitä pitää nyt auttaa. Tässä ollaan tasa-arvosia, oli miehiä tai naisia tai lapsia niin minä kohtelen heitä samanarvoisesti. Mä haluan tavallaan, että hekin ymmärtäis, että heitä nyt arvostetaan. (Vapaaehtoinen 5)

Eettisyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisäksi kaikkien haastateltavien vastauksista välittyi sekä solidaarisuus heikompiosaisia kohtaan että auttamisen halu.

Vapaaehtoistoimintaa kehitettäessä olisi siis kenties syytä huomioida, että kunnian, lojaalisuuden ja periaatteiden motivoimalle henkilölle on hyvä antaa tehtäviä, jotka edellyttävät arvojen, ohjeiden tai periaatteiden noudattamista. Hän myös arvostaa kuulla, että häneen voi luottaa. Kunniamotiiviin motivoimalle henkilölle on tärkeää lojaalius koko yhteisöä kohtaan ja lisäksi häntä motivoivat edustustehtävät. (Mayor – Risku 2015: 33, 93-95.)

Toisaalta motiiveihin liittyi myös sekä altruismin, että egoismin piirteitä. Tällöin auttamisenhalun taustalla ovat itsekkäät syyt: vapaaehtoiset tunsivat parempaa oloa, heidän omatuntoaan rauhoitti, sekä syyllisyyden tunne väheni, kun he auttoivat toisia ihmisiä. Reissin motiiveista idealismiin ja kunniaan liittyvä auttamisenhalu on epäitsekästä (Mayor – Risku 2015: 99), mikä on ristiriidassa tämän kanssa. Toisaalta luvussa 4.1 olen maininnut Marjovuon (2014) havainnoista itsekkäiden syiden merkityksestä osallistua vapaaehtoistoimintaan.

Reissin motiiveista haastatteluissa tuli ilmi myös statukseen liittyvät pyrkimykset. Statukseen liittyvät motiivit sisältävät muun muassa yhteiskunnallista arvostusta, saavutuksia, omaan asemaan liittyviä tekijöitä sekä omaa arvoa ja mainetta. Statuksen tavoitteluun liittyy hyväksyttävä käyttäytyminen, joka vaihtelee kulttuureittain. Toisille statuksen tavoittelu voi tarkoittaa osaamisen ja ammattitaidon arvostusta, ja toisille ekologisuuden ja eettisen elämäntavan toteutumista. (Mayor – Risku 2015: 33, 114.)

Statukseen liittyen haastateltavat kertoivat saavansa vapaaehtoistoiminnasta hyötyä työelämässä ja opiskeluissa.

..Mut varmasti silleen ylipäättänsä erilaisten ihmisten kohtaamisessa ja erilaisuuden kohtaamisessa. Sellasessa kanssakäymisessä, mmh. no varmasti myös opiskeluissa sitä kautta koska elämässä yleensäki, mä koen, että tästä ois hyötyä tai on hyötyä. (Vapaaehtoinen 1)

..Kun opettajaksi opiskelin niin halusin just lasten kanssa tehdä hommia. Mä otin siinä heti sen roolin tavallaan ihan tahtomattakin. Niin kyllä se on niinku, siitä on mun mielestä hyötyä ehdottomasti. Joo.. tulevalle opettajalle. (Vapaaehtoinen 2)

..Tässä myös hyötyajattelu takana.. Että ei siitä haittaa oo, että toimii jossaki vapaaehtoistoiminnassa säännöllisesti. (Vapaaehtoinen 3)

Etsin mahdollisuuksia aktivoitua täällä Suomen saralla. Se oli ihan työllistymismielessä. Mä oon ollu ulkomailla monta vuotta ja piti päästä vähän tuntemaan Suomen järjestökenttään ja sitä että miten täällä hommat toimii. (Vapaaehtoinen 4)

Arvostuksen ja statuksen motivoimien henkilöiden motivaation ylläpitämiseksi on syytä korostaa heidän toimintansa tärkeyttä. Heille tulee antaa tehtäviä joissa arvostetaan laatua ja asemaa, sekä antaa mahdollisuus koulutuksiin. (Mayor – Risku 2015: 115.)

6.2. Motiiveja ylläpitävät ja lisäävät tekijät

Mitkä tekijät sitten vapaaehtoistoiminnan aikana ylläpitävät vapaaehtoisen motiiveja ja mitkä lisäävät niitä? Haastattelun vastausten avulla voi ainakin osin selvittää, kuinka vapaaehtoistoiminta on vastannut vapaaehtoisten motiiveihin, tai onko motiiveissa tapahtunut muutoksia.

Edellä esitetyt idealismi ja kunnia ovat motiiveina sellaisia, joka ovat saaneet haastattelemani vapaaehtoiset myös jatkamaan toiminnassa. Tarve tehdä oikein, auttamisenhalu ja muutoksen tekeminen yhteiskunnassa motivoivat heitä siis edelleenkin vapaaehtoistoimintaan. Tähän liittyen haastateltavat kommentoivat yhteiskunnallisen keskustelun vaikutusta vapaaehtoistoiminnan aikana.

Se työntää mua käymään täällä ja osallistumaan vapaaehtoistoimintaan enemmän. (Vapaaehtoinen 1)

Mutta totta kai sen tunteen että oikeesti tekee jotain ja tuntee jotenkin vastuutaan yhteiskunnassa. (Vapaaehtoinen 4)

Kyllä mä sanon että se vaikuttaa. Että mä oon tietosesti ajatellu, niin että en anna vaikuttaa, mä teen teen tätä pientä hommaani tässä joka tapauksessa. Että en mä mee tonne torille kumpaankaan porukkaan ja nostaa plakaatteja, mä käyn

tuolla. Kyllähän mä tiedän, et mä oon ottanut kantani tällä tavalla, mutta mä en halua osallistuu tähän jakokeskusteluun, että mä haluan vaan esimerkillä kertoa kantani, en halua mitään plakaattia nostaa. (Vapaaehtoinen 5)

Toisaalta vapaaehtoiset kertoivat tuntevansa yhteiskunnallisen keskustelun vastenmieliseksi, eli heidän näkemyksensä keskustelusta oli jokseenkin muuttunut toiminnan aikana. Haastateltavat kertoivatkin mieluummin jättävänsä yhteiskunnallisen keskustelun huomioimatta ja haluavansa näyttää kantansa vapaaehtoistoiminnan kautta.

Mä oon aika paljon vältellyt sitä, et mä en jaksaa lukee sellasia niinku provojuttuja tai provokommentteja facebookissa. Että oon aikalailla jättänyt sen, että en oo ollelukaan mennyt tai pari juttua lukenut, mut ei mua ei kiinnosta. Nää ihmiset tarvii apua, ja mä lähdin tähän mukaan. En anna sen keskustelun vaikuttaa mun mielihiteisiin. (Vapaaehtoinen 2)

Emmä halua seurata sitä. Mä siis yritän tehdä kaikkeni tällä hetkellä, mulle ei niin ku mistään uutisista, eikä keskustelupalstoilta eikä facebookista tulvis yhtään mitään. Siis siitä tulee vaan huono olo ja paha olo. Nii mä en tiä mitä se hyödyttä että mä seuraan tätä keskustelua. Että mä teen mielestäni osani ku mä teen vapaaehtoistyötä. Aattelin että osallistun yhteiskuntaan tätä kautta. Että tällä hetkellä, se mitä tulee joka tuutista niin on ihan hirvittävä, että siitähän tulee paha olo kelle vaan jos sitä seuraa. (Vapaaehtoinen 3)

Motiiveja ylläpitävistä tekijöistä puhuttaessa on myös syytä huomioida sosiaaliset kontaktit, jotka ovat yksi Reissin elämän perusmotiiveista. Sosiaalisten kontaktien motivoivana tekijänä mainitaan ystävyys, seurallisuus, iloisuus, kontaktit ja yhteydenpito. Sosiaalisten kontaktien motivoimalla ihmisellä on halu tutustua uusiin ihmisiin ja saada seuraa. He ovat kiinnostuneita muista ihmisistä ja tarvitsevat läheisyyttä ollakseen onnellisia. (Mayor – Risku 2015: 33, 103-104.)

Sosiaalisten kontaktien merkitys motivoivana tekijänä oli kasvanut toiminnan aikana, vaikka vapaaehtoiset eivät sinällään osallistuneet toimintaan löytääksensä sen avulla uusia ihmissuhteita. Vapaaehtoiset mainitsivat kokevansa iloa ollessaan vuorovaikutuksessa turvapaikanhakijoiden kanssa. Samojen turvapaikanhakijoiden tapaaminen toistuvasti vapaaehtoistoiminnan aikana vaikutti haastateltavien motivaatioon positiivisesti. He pitivätkin tärkeinä kontakteja sekä turvapaikanhakijoihin että muihin vapaaehtoisiiin.

Ainakin täältä tulee sellasta hyvää meininkiä ja yhdessä oloa. Kaikkein tärkeimmäksi koen sen yhdessä olon. Sitten jos jotkut käy kerta toisensa jälkeen, niin tulee vaan semmonen lämmin fiilis. Tosi kivaa olla yhteydessä ja tekemisissä näin kirjavan kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa. (Vapaaehtoinen 1)

Mulla on sairaan hauskaa tosiaan lasten kanssa tehdä juttuja. Tavannut ihan kivoja tyyppejä, jotka mielellään just neuvoo ja perehdyttää näin, ja no.. Oikeesti todella kivoja ihmisiä. (Vapaaehtoinen 2)

Mulla on niin ku hyvät energiat, ku mä oon ollu lasten kanssa. Ylipäättänsä lasten kanssa oleminen tuottaa iloa. Onhan se mukavempaa kaikille, kun ollaan vähän enemmän tuttuja. (Vapaaehtoinen 3)

Heti alusta alkaen jäi positiivinen kuva ja ajattelin että tähän toimintaan on mukava tulla mukaan. Yhteishenki jostain siitä vaan jää hyvä mieli. Mä yllätyn joka kerta ku mä lähen täältä, että ihan oikeesti hyvää mieltä. Nää oppilaat ja ihmiset on mun mielestä niin välittömiä. (Vapaaehtoinen 4)

Toisaalta on huomioitava, että muiden vapaaehtoisten rooli motivaation ylläpitämiseen ei ollut kaikille erityisen merkittävä. Tämä havainto voi kuitenkin johtua siitä, että haastattelemani vapaaehtoiset olivat olleet toiminnassa vasta lyhyen aikaa. Tällöin heidän kannaltaan muut vapaaehtoiset olivat yhtä lailla uusia ihmisiä, kuin turvapaikanhakijatkin. Mykkänen-Hänninen (2007: 63) mainitsee suhteiden muihin vapaaehtoisiin olevan merkityksellinen tekijä vapaaehtoistoiminnassa jaksamiselle, kuten olen luvussa 4.1 esittänyt.

Vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä olisikin kenties huomioitava sosiaalisten kontaktien merkitys. Kontakteja arvostavien ihmisten motivoimiseksi heille kannattaa antaa mahdollisuus käyttää hyväksi sosiaalista verkostoa, sekä antaa tehtäviä, joissa he voivat edelleen luoda kontakteja ja tutustua uusiin ihmisiin. Heitä motivoi myös epämuodolliset keskustelut ja ajatustenvaihdot. (Mayor – Risku 2015: 105)

Motiivien ylläpitämiseen liittyvissä vastauksissa tuli esiin myös Reissin elämän perusmotiiveihin kuuluva valta. Valtamotiivin tavoitteena on muun muassa vaikuttaminen, johtaminen ja päättäminen. Vallalla hän ei kuitenkaan tarkoita absoluuttista valtaa, vaan halua saada aikaan muutoksia, sekä neuvoo ja opettaa muita. Valtamotiiviin liittyy halu päästä johtamaan tilanteita ja ihmisiä. (Mayor – Risku 2015: 33, 59) Valtaan liittyen haastateltavat mainitsivat halunsa ottaa enemmän vastuuta ohjaamisesta vapaaehtoistoiminnassa.

..Mulla on jotain valtaa näihin ihmisiin, no ei silleen et.. No siis mä tykkään järjestää. Mä oon käytännön ihminen, niin ku opettajat yleensä on. Että tehdäänpä tämmöstä. Tänään näin. Mä tykkäisin sellasta. Vähän just johtotyyppisistä jutuista. (Vapaaehtoinen 2)

Jos joku ei ota semmosta liiderin rooliin, niin ottaa vaikka ite. Ku on ite uutena, niin ei vielä sitä tee. (Vapaaehtoinen 3)

Henkilöitä, joilla on tarve vaikuttaa ja johtaa, voi motivoida antamalla heille haasteellisia ja tavoitteellisia tehtäviä. Heille on hyvä antaa vastuuta ja päätösvaltaa. (Mayor – Risku 2015: 61.) Vastuuta ja päätösvaltaa annettaessa on kuitenkin muistettava vapaaehtoisten rooli ammattityön lisäresurssina, kuten luvussa 3.1 on esitetty.

Haastateltavista kaikki kokivat, että he olivat osallisena sellaisessa vapaaehtoistoiminnassa, jonka he kokivat mielekkääksi ja toiminta itsessään oli motivoivaa. Edellä esitetyn lisäksi toiminnassa motivoi muun muassa halu opettaa, halu oppia ja viettää aikaa ihmisten kanssa. Neljä haastateltavista oli alun perin hakeutunut toimintaan, jonka uskoi olevan itsellensä mielekästä. Yhdelle haastateltavista oli alun perin tärkeää osallistua johonkin vapaaehtoistoimintaan turvapaikanhakijoiden kanssa. Vapaaehtoistoiminnan aikana hän koki toiminnan luonteen omakseen.

Sillon ku mä menin sinne infoon, niin mä aattelin, että okei mä voin mennä lajittelee vaatteita, tai emmä tiiä, kaataa kahvia jonnekin rautatieasemalla. Se oli ihan sama. Sit mä päädyin tänne. Jotenkin se alko vaan sitten tuntua omalta. Ja nyt mä oikein uskon tähän työhön ja sen takia käyn. (Vapaaehtoinen 4)

Mä oisin valmis jopa ihan oikeeseen suomenkielen opettajan hommaan. Se nyt johtuu siitä että mä oon hirveen kiinnostunut kaikista kielistä. Haluaisin olla tällaisessa kielenopetusjutussa mukana. (Vapaaehtoinen 5)

Yleisesti tulosten perusteella voidaan sanoa, että vapaaehtoiset kokivat vapaaehtoistoiminnan vastanneen heidän ennakkokäsityksiään. Vapaaehtoistoiminta oli luonteeltaan sellaista, että he kokivat sen vaikuttavan positiivisesti heidän elämäntilanteeseensa. Vapaaehtoiset siis tiesivät minkälaiseen toimintaan he olivat tulossa, jonka vuoksi toiminta tuki heidän motiivejaan. He kokivat että motiivit vastasivat heidän tekemäänsä toimintaan, jonka lisäksi motiivit olivat saaneet uusia merkityksiä toiminnan alussa.

6.3. Motivaatiota vähentävät tekijät

Tulosten ja johtopäätösten kolmannessa osassa kerron motivaation vähenemiseen liittyvistä tekijöistä. Haastateltavista pisimpään vapaaehtoistoiminnassa vastaanottokeskuksessa mukana olleet olivat aloittaneet syyskuussa 2015 ja uusimmat vuonna 2016. Haastateltavat olivat olleet sen verran vähän aikaa toiminnassa mukana, että eivät vielä osanneet mainita asioita, jotka olisivat vähentäneet motivaatiota.

Ensimmäisenä parannuskohteena tuli esiin järjestyksen puute. Järjestys on yksi Reisin elämän perusmotiiveista. Järjestysmotiivin pyrkimyksenä on muun muassa pysy-

vyys, rakenteet ja säännöt. Järjestysmotivoituneelle ihmiselle on tyypillistä aikataulujen, suunnitelmien ja sääntöjen noudattaminen. Hyvin organisoidut tehtävät saavat heidät tuntemaan olonsa mukavaksi. (Mayor – Risku 2015: 33, 84) Seuraavassa haastateltavien kommentteja suhteestaan Suomen Punaiseen Ristiin liittyen järjestysmotiiviin.

Se yhteydenpito on osoittanut haastavaksi, kärsivällisyyttä vaativaksi, mut se kuuluu varmaan tähän luontoon. Ett vapaaehtoistoiminta pyörii vapaaehtoisten voimin, niin sit siinä on ne omat rajoituksensa. (Vapaaehtoinen 1)

Mut tavallaa siinä on jännä kontrasti et on iso organisaatio, jossa on tarkkaan määrättyjä juttuja, mut sit itse toiminnassa ei oo mitään tarkkaan määrättyjä juttuja. Mitä siinä sit tapahtuu? Ku luulis, että silloin ku ollaan tosi järjestäytyneitä, niin se toimis loppuun asti. Ehkä se on kuitenkin, sit liian suurta. Vai onko se, ku luottaa että tässä on taustalla järjestelmä, niin se järjestelmä kyllä hoitaa. Mut eihän se hoida, jos ei ihmiset sitä tee. (Vapaaehtoinen 3)

Onhan se semmosta tuulikaappi-menoa, kuka nyt tulee ja menee sitten.. Toisaalta varmaan tärkeätä ett se pysyy semmosena että on helppo tulla ja toisaalta ei tarvitse kokea ahdistusta jos ei pysty jatkamaan ja näin. (Vapaaehtoinen 3)

Mitä mä toivoisin SPR:ltä on enemmän ohjausta substanssi asioissa. SPR:llä on kuitenkin paljon eri kieliryhmiä, eli jos yhdessä vähän kehitettäis jotain opetusmenetelmiä, tai jotain materiaalia, että kaikki toimis vähän samalta pohjalta. (Vapaaehtoinen 4)

Toivoisin jatkuvuutta. Koska ei tää nyt oo hirveen toimivaa. (Vapaaehtoinen 4)

Vapaaehtoistoimintaa kehittäessä olisikin syytä ottaa huomioon, että järjestysmotiiviin vahvistamiseksi vapaaehtoisille tulisi luoda hyvin organisoitu kokonaisuus. Järjestysmotiivin motivoimat henkilöt pitävät tärkeinä rutiineja, aikatauluja ja selkeitä rakenteita (Mayor – Risku 2015: 84-85).

Toinen elämän perusmotiivi, jota haastateltavat eivät kokeneet toiminnan aikana, oli hyväksyntä. Hyväksyntämotiivin tavoitteena on positiivinen palaute ja positiivinen kuva itsestä. Ihminen, jolla on tarve tulla hyväksytyksi haluaa tuntea kuuluvansa joukkoon. Häntä motivoi muilta saatu positiivinen palaute, johon hän suhtautuu tunnepitoisesti. (Mayor – Risku 2015: 78)

Hyväksyntään liittyen voidaan huomioda, että kukaan haastateltavista ei ollut saanut henkilökohtaista palautetta. Ainoaksi palautteeksi mainittiin satunnaiset kiitokset ja ryhmässä käydyt keskustelut vapaaehtoistoiminnan jälkeen. Tätä tilannetta kuvaavat seuraavat kommentit palautteen saamisesta.

En oo kyllä tässä, enkä läksyhelpissä, enkä kirpputorilla.. johtuu varmaan että nää.. Siitä ku SPR on iso organisaatio ja on monta porrasta ja sääntöä, muuta.. Kuitenkin semmonen järjestäytymättömyys. Olen vähän aistunut. Tokihan sit on ilmeisesti ainakin jouluna tietysti jotain juhlaa. Voi olla, että siellä käydään läpi näitä. (Vapaaehtoinen 3)

Ei, kiitoksia sillon tällöin hyvästä työstä ja mukava ku jaksatte ja näin. (Vapaaehtoinen 4)

No, emmä oikein tiedä mistä ne vois antaa palautetta. Mä en oo ikinä missään määrin ollut kehenkään siellä yhteydessä. (Vapaaehtoinen 4)

Hyväksyntämotiivin ylläpitämiselle on tärkeää ulkoinen vahvistus. Onnistumisen tunteet ja hyväksyvä ilmapiiri lisäävät motivaatiota. Hyväksyntämotiivin motivoimat henkilöt kaipaavat positiivista palautetta ja kannustusta. Heille tulee luoda haasteita, mutta samalla huolehtia, että heillä on riittävät resurssit, osaaminen ja mahdollisuus onnistumiseen. (Mayor – Risku 2015: 81-82.) Myös Mykkänen-Hännisen (2007: 63) havainnon mukaan luottamuksellisuus ja avoimuus järjestön työntekijöiden kanssa ovat merkittäviä tekijöitä yhteisöllisyyden luomisessa.

Kuten yllä olevat kommentit osoittavat haastateltavat kokivat suhteensa Suomen Punaiseen Ristiin etäisenä. Kukaan heistä ei ollut käynyt vapaaehtoistoiminnan perehdytyksessä. Vaikka vapaaehtoistoiminta onkin usein arjessa auttamista, eikä sen tarkoitus ole olla luonteeltaan ammattimaista, vapaaehtoiset kokivat tarvitsevansa tukea organisaatiolta. Osalla haastateltavista oli tunne, että selkeää johtajaa ja ryhmän vetäjää ei ollut, vaan toimittiin sen pohjalta, ketä paikalle saapui ja mitä aiemmin oli suunniteltu.

Vapaaehtoistoimintaa järjestävän organisaation toiminta tulisi olla selkeä ja yhtenäinen kokonaisuus. Vapaaehtoiset eivät kokeneet organisaation järjestämää perehdytystä vapaaehtoistoimintaan tärkeänä. Kuitenkin vapaaehtoiset myönsivät heidän tietonsa koskien turvapaikanhakijoita, turvapaikkaprosessia ja vastaanottokeskuksen toimintaa olevan pintapuolista ja he kokivat, että tästä tiedosta olisi hyötyä sekä heille itsellensä, että vapaaehtoistoiminnalle. Näiden asioiden lisäksi, kun vapaaehtoiselle on selvää vapaaehtoistoiminnan kulku, sekä vapaaehtoisten roolit ja vastuut, vapaaehtoistoiminnan toteuttaminen on sujuvampaa ja sen tekeminen on mielekkäämpää.

7. Pohdinta

Suuret hakijamäärät ovat tuoneet mukanaan haasteita maahanmuuttoviranomaisille ja vastaanottokeskuksille. Maahanmuuttoviraston vastuulla on järjestää turvapaikanhakuprosessin käytännön toiminta sekä suunnittelu. Vastaanottokeskukset vastaavat turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta ja majoittamisesta ja niissä on hoidettu asiakkaille välttämätön huolenpito, toimeentulo, sekä heille kuuluvat palvelut, kuten sosiaali- ja terveyspalvelut. Vastaanottokeskukset ovat tällä hetkellä täynnä ja uusia vastaanottokeskuksia on perustettu ympäri Suomea.

Vastaanottokeskuksien omat resurssit eivät ole riittävät järjestämään turvapaikanhakijoille säännöllistä vapaa-ajan toimintaa. Vapaaehtoistoiminta on tärkeä lisä vastaanottokeskusten tukena. Vapaaehtoistoiminnalla on oma tehtävänsä turvapaikanhakijoiden arjen mielekkyyden lisäämisessä. Oman kokemukseni mukaan vapaaehtoistoiminta vastaanottokeskuksissa voi olla asiakkaan kannalta hyvä keino luoda kontakti paikallisiin ihmisiin ja sitä kautta mahdollisista ennakkoluuloista irti pääsemiseen puolin ja toisin. Tämä voi muuten olla asiakkaiden siirtelyjen ja erilaisten kulttuurien sekä kieliongelmiin vuoksi vaikeaa vastaanottokeskuksen asiakkaille.

Turvapaikanhakija voi vapaaehtoistoiminnan myötä kokea tulevansa huomioituksi ja tuntea, että hänestä ollaan kiinnostuneita. Usein heillä on tarve saada oma tarinansa kerrotuksi jollekin sekä tulla kuulluksi. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa heille mahdollisuuden toteuttaa itseään. Sosiaalipedagogiakin lähtee ajatuksesta, että ihminen on toimija, joka ilmaisee itseään toimintojensa kautta ja toimiessaan hän on vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja pystyy jakamaan yhteiset unelmat ja päämäärät (Ojanen 2001: 72).

Vapaaehtoiset voivat auttaa turvapaikanhakijoita eri tavoilla yksityishenkilöinä, tai liittymällä johonkin organisaatioon. He ovat auttaneet turvapaikanhakijoita esimerkiksi järjestämällä erilaisia ryhmiä, lahjoittamalla vaatteita, olemalla heitä vastassa juna-asemilla, sekä auttamalla heitä arjen asioissa. Heidän panoksensa turvapaikanhakijoiden vastaanotossa on ollut tärkeä. Sen vuoksi myös vapaaehtoisten hyvinvoinnista tulee huolehtia, jotta vapaaehtoisjärjestöt pystyvät vastaamaan haasteisiin tulevaisuudessa.

Luvussa kuusi esittelin järjestysmotiiviin liittyen vapaaehtoisten suhdetta toimintaa järjestävään organisaation. Haastatteluissa esiin nousi järjestyksen puute vapaaehtoistoiminnassa. Itselleni on myös syntynyt samanlainen tunne työskennellessäni vastaanottokeskuksessa ja tehdessäni tätä tutkimusta. Kuten luvussa 5.3 mainitsinkin vapaaehtoisryhmien tavoittaminen sähköpostitse oli vaikeaa, jonka seurauksena kävin vastaanottokeskuksessa vapaaehtoistoiminnan ryhmissä etsimässä haastateltavia. Viikon aikana vierailin viidessä eri ryhmässä. Näistä kahteen ei saapunut yhtään vapaaehtoista, eikä vastaanottokeskuksen henkilökunnalla ollut tietoa ryhmien peruuntumisesta.

Organisaationa Suomen Punainen Risti on hyvin tunnettu, jonka vuoksi haastateltavat olivat itse hakeutuneet toimintaan mukaan. Yhteydenottojen taustalla oli Suomen Punaisen Ristin esiintyminen uutisoinnissa ja mediassa ylipäänsä. Haastattelemieni vapaaehtoisten kohdalla varsinaista rekrytointia vapaaehtoistoimintaan ei siis ollut tapahtunut ollenkaan. He eivät olleet myöskään saaneet perehdytystä, eivätkä koulutusta vastaanottokeskuksen vapaaehtoistoimintaan. Omien sanojensa mukaan vapaaehtoiset halusivat lisää tietoa ja olivat kiinnostuneita vastaanottokeskuksen toiminnasta ja turvapaikkaprosessin kulusta. Tähän asiaan liittyen järjestöt voisivat miettiä, kuinka saada perehdytyksistä ja koulutuksista houkuttelevampia, jotta vapaaehtoiset osallistuisivat niihin aktiivisemmin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia myös, mitä muutoksia vapaaehtoisten motiiveissa oli tapahtunut toiminnan aloittamisen jälkeen. Tähän kysymykseen liittyviin tuloksiin on syytä suhtautua varauksella. Haastattelemanani vapaaehtoiset olivat olleet vapaaehtoistoiminnassa mukana vasta lyhyen aikaa. Muutokset olisivat todennäköisesti tulleet ilmi vasta pidemmän ajan jälkeen. Vapaaehtoisten motiivit olivat säilyneet hyvin pitkälti samoina, kuin vapaaehtoistoiminnan alkaessa. Tämän tutkimuskysymyksen selvittämiseen olisi pitänyt haastatella vapaaehtoisia, joilla on pidempi kokemus vapaaehtoistoiminnasta.

Tutkimuksen eettisyyttä miettiessä nousi mieleeni muutamia asioita. Tutkimusta tehdessä tuli vastaan uusia asioita, joista osa vaati paljon perehtymistä ja harjoittelua. Itselläni ei ollut aiempaa kokemusta haastatteluiden tekemisestä. Haastattelutilanteet ovat aina ainutlaatuisia ja sen vuoksi niiden kulun ennakointi on liki mahdotonta. Haastattelumenetelmien teorian opetteleminen ja haastattelutilanteista saatujen kokemusten lukeminen oli hyödyksi, mutta koin että haastatteluja oppi tekemään parhaiten käytännössä. Huomasin, että ensimmäisen ja viimeisen haastattelun välillä oli jo iso ero.

Haastatteluja tehdessä huomasin mitkä asiat olivat oleellisia ja mitkä eivät, minkä vuoksi haastattelurunko muuttui jokaisen haastattelun jälkeen. Kokeneempi haastatteli- ja olisi mahdollisesti saanut haastateltavista enemmän irti. Uskon kuitenkin, että haastatteluja tekemällä haastateltavien oli luontevaa ilmaista itseään ja tulla ymmärretyksi.

Haastatteluissa minun olisi ollut hyödyllistä käyttää Reissin motivaatioteoriaa kattavammin. Nyt olin jättänyt osan elämän perusmotiiveista kokonaan huomioimatta, eikä niitä tullut esille haastateltavienkaan puolelta. Jälkikäteen mietittynä tuloksissa olisi voinut olla enemmän poikkeavaisuuksia, jos kysymyksiä olisi esitetty kaikkiin elämän perusmotiiveihin liittyen.

Haastatteluihin liittyen mietin myös omaa rooliani vastaanottokeskuksen sijaisena. Toisaalta pystyin käyttämään kokemustani ja tuntemustani tutkimuksen aihepiiristä hyväkseni, mutta toisaalta sillä saattoi olla myös vaikutusta puolueettomuuteni. Pystyivätkö kaikki haastateltavat rentoutumaan ja vastaamaan avoimesti kysymyksiini? Näkivätkö haastateltavat minut vastaanottokeskuksen työntekijänä vai opiskelijana? Oliko vastaanottokeskus haastattelupaikkana liian virallinen? Näillä tekijöillä saattoi olla merkitys esimerkiksi vastauksiin, jotka liittyivät vastaanottokeskuksen toimintaan ja sen työntekijöihin. Koin kuitenkin, että haastateltavat suhtautuivat haastatteluihin positiivisesti ja ymmärsivät tutkimuksen palvelevan myös heitä.

Tutkimusta varten haastattelemanani henkilöt olivat kaikki motivoituneita ja halukkaita jatkamaan vapaaehtoistoiminnassa. Haastatteluihin sain ihmisiä, jotka olivat eri ikäryhmistä ja erilaisissa elämäntilanteissa. Tutkimusta varten olisi ollut mielenkiintoista saada haastateltaviksi myös sellaisia vapaaehtoisia, jotka ovat tulleet mukaan vapaaehtoistoimintaan syksyllä ja talvella 2015, mutta ovat jääneet pois siitä. Heidän pois jääntinsä syyt olisivat voineet olla hyödyllistä tietoa vapaaehtoistoiminnan kehittämisen näkökulmasta. Tutkimuksessani yritin saada haastateltavaksi myös tällaisia vapaaehtoisia, mutta en tavoittanut heitä.

Jatkotutkimuksena voisi selvittää ovatko syksyllä ja talvella 2015 aloittaneiden vapaaehtoisten motiivit muuttuneet, kun heille on kertynyt kokemusta vapaaehtoistoiminnasta pidemmältä aikaväliltä. Toisena jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää vapaaehtoistoiminnan mielekkyyttä turvapaikanhakijoiden näkökulmasta. Tämä oli myös minun alkuperäinen tutkimusaiheeni, mutta olosuhteista johtuen sitä ei ollut mahdollista toteuttaa. Turvapaikanhakijoita siirrettiin vastaanottokeskuksista toisiin hyvinkin nopeal-

la aikataululla syksyllä 2015. Tästä syystä ei ollut mahdollista löytää turvapaikanhakijoita, joilla olisi ollut pidempiaikaista kokemusta vapaaehtoistoiminnasta.

Suuri joukko turvapaikanhakijoita ovat näkyvä ryhmä katukuvassa sekä yhteiskunnassamme. Saapuneet turvapaikanhakijat ovatkin herättäneet monenlaisia tunteita ja mielipiteitä kantaväestön keskuudessa. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvun myötä asenteet ja ääriilikkeet ovat nousseet esiin molemmin puolin. Uskoisin, että turvapaikanhakijan oma toive on, että häneen suhtauduttaisiin kuin keneen tahansa muuhun ihmiseen. Tähän meillä kaikilla, ei pelkästään vapaaehtoisilla, on mahdollisuus vaikuttaa omalla käytöksellämme.

Tutkimuksen tekeminen on ollut kaiken kaikkiaan mielenkiintoinen, aikaa vievä ja opettavainen kokemus. Tutkimuksen tekemisen aikana vastaanottokeskustoiminnassa ja turvapaikanhakuprosessissa on tapahtunut muutoksia. Keväällä 2015 tekemäni alkupe räinen tutkimussuunnitelma on muuttunut matkan varrella paljon. Varsinainen tutkimuskysymys muokkaantui lopulliseen muotoon tutkimuksen edetessä ja keskusteluissa tutkimuksen yhteistyökumppanin kanssa. Koen, että teoriaohjaava analyysi oli menetelmänä sopiva, koska pystyin yhdistämään teoriaa työssä kokemaani. Tutkimuksen mielenkiintoa on ylläpitänyt oma kiinnostukseni vastaanottokeskuksen työtä kohtaan.

Lähteet

Hakonen, Anu 2015. Psykologiset motivaatioteoriat – milloin palkitseminen motivoi. Teoksessa Hakonen, Anu – Nylander, Minna(toim.): Palkitseminen ihmisten johtamisessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 135-155.

Herrala, Helinä – Kahrola, Tytti – Sandström Marita 2009. Psykofyysinen ihminen. Helsinki: WSOY

Jarenko, Karoliina – Martela, Frank 2014. Sisäinen motivaatio tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014. Helsinki: eduskunta.

Junka, Vilja Elina 2012. Loputon muutos. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikka.

Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset n.d. Maahanmuuttovirasto. Verkkodokumentti <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/paatos/turvapaikka_ja_kansainv%C3%A4linen_suojelu> Luettu 7.4.2015.

Kiviniemi, Kari 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola Juhani, Valli Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus. 74-88

Koskiahho, Birgitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola Antti, Kurki Leena (toim.): Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Gummerus. 15-40

Kuuluvainen, Salla 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 746/2011. Annettu Helsingissä 17.6.2011

Lämsä, Heidi 2015. Ilman vapaaehtoisia Suomen valtio olisi pulassa turvapaikanhakijoiden vastaanotossa - mukaan haastetaan jo työttömiä, korvauksella tai ilman. Helsingin Sanomat. Verkkodokumentti < <http://www.hs.fi/kotimaa/a1443586850544>> Luettu 20.1.2016

Marjovuori, Ari 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Sosiaaliteiden laitos. Helsinki: Unigrafia

Mayor, Päivi – Risku, Marjo 2015. Opas yksilölliseen motivointiin – 16 perustarvetta johtamisen apuna. Helsinki: Talentum.

Mikä on Suomen Punainen Risti? n.d. Suomen Punainen Risti. Verkkodokumentti <<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti>> Luettu 5.3.2016

Monikulttuurinen toiminta n.d. Suomen Punainen Risti. Verkkodokumentti <<https://rednet.punainenristi.fi/node/3976>> Luettu 5.3.2016

Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia

Numminen, Eija – Salminen, Hanna 2014. Toimiva ystävyys. Opinnäytetyö. Lapin AMK. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Nylund, Marianne – Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Nylund, Maria – Yeung Anne Birgitta (toim.): Vapaaehtoistoiminta anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 13-33.

Ojanen, Markku 2001. Auttajaksi oppiminen- psykologia minuuden tulkkina. Teoksessa Eskola, Antti – Kurki, Leena (toim.): Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino. 95-109.

Oravasaari, Tomi – Pessi, Anne Birgitta 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Raha-automaatti yhdistys. Verkkodokumentti <<http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>> Luettu 20.1.2016

Punaisen Ristin seitsemän periaatetta. Suomen Punainen Risti. Verkkodokumentti<<https://www.punainenristi.fi/periaatteet>> Luettu 5.3.2016

Ruohotie, Pekka 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Edita

Sarajärvi, Anneli – Tuomi, Jouni 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Sorri, Hannu 2005. Elämän käänneet arvojen ja identiteetin muutokset. Teoksessa Nylund, Maria – Yeung Anne Birgitta (toim.): Vapaaehtoistoiminta anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 126-142.

Suomen Punainen Risti n.d. Verkkodokumentti. <<https://www.punainenristi.fi/>> Luettu 7.4.2015

Turvapaikan hakeminen n.d. Maahanmuuttovirasto. Verkkodokumentti <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen> Luettu 7.4.2014

Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto n.d. Suomen Punainen Risti. Verkkodokumentti<<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto>> Luettu 5.3.2016

Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä 2016. Sisäministeriö. Verkkodokumentti < <https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>> Luettu 18.1.2016

Turvapaikka- ja pakolaistilastot 2016. Maahanmuuttovirasto. Verkkodokumentti < http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-ja_pakolaistilastot> Luettu 6.3.2015

Turvapaikkamenettely Suomessa n.d. Pakolaisneuvonta. Turvapaikkamenettelykaavio. Verkkodokumentti < <http://www.pakolaisneuvonta.fi/files/Microsoft%20Word%20-%20TURVAPAIKKAMENETTELY%20SUOMESSA.pdf>> Luettu 20.1.2016

Vastaanottokeskuksissa opastetaan turvapaikanhakijoita suomalaiseen yhteiskuntaan 2015. Maahanmuuttovirasto. Verkkodokumentti <
http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vastaanottokeskuksessa_opastetaan_turvapaikanhakijoita_suomalaiseen_yhteiskuntaan_62048>
Luettu 11.11.2015

Vastaanottopalvelut Suomessa n.d. Maahanmuuttovirasto. Verkkodokumentti <
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastaanoton_palvelut>
Luettu 20.11.2015

Vastuut ja roolit vastaanottotoiminnan järjestämisessä Suomessa n.d. Maahanmuuttovirasto. Verkkodokumentti <
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastuut_ja_roolit> Luettu 13.11.2015

Yeung, Anne Birgitta 2005. Tutkimustyökaluja vapaaehtoistyön mysteeriin. Teoksessa Nylund, Marianne – Yeung, Anne Birgitta (toim.): Vapaaehtoistoiminta anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino 83-98.

Teemahaastattelu runko

1. Tutkimus

- Tutkimustehtävän esittely
- Haastateltavien vapaaehtoisuus, tutkimuksessa ei tule ilmi haastateltavien henkilötietoja, haastattelut tehdään anonyymisti ja luottamuksellisesti. Haastattelujen nauhoittaminen.

2. Vapaaehtoinen

- Ikä, sukupuoli
- Vapaaehtoisen tausta ja nykyinen elämäntilanne. Ammatti, koulutus, opiskelu.
- Aiemmat kokemukset vapaaehtoistoiminnasta
- Miten hakeuduit osallistumaan? Oma-aloitteisesti, pyysikö joku?
- Kauanko olet ollut mukana?
- Mistä sait tietoa SPR:n vapaaehtoistoiminnasta vastaanottokeskuksissa

3. Motiivit

Sosiaaliset kontaktit & Hyväksyntä

- Miten sinut on otettu vastaan?
- Mikä merkitys muilla vapaaehtoisilla on suhtautumisessasi toimintaan?
- Mikä merkitys turvapaikanhakijoilla on suhtautumisessasi toimintaan?
- Oletko saanut palautetta muilta vapaaehtoisilta?
- Oletko saanut palautetta toiminnan järjestäjiltä?

Uteliaisuus

- Minkälaisen perehdytyksen olet saanut vapaaehtoistoimintaan?
- Mitä tiedät turvapaikkaprosessista?
- Mitä tiedät vastaanottokeskuksen työstä?
- Mihin toimintaan osallistut?

Järjestys & Perhe

- Vastaako vapaaehtoistoiminta ennakkokäsityksiäsi?

- Uskotko että tulet jatkamaan/lopettamaan toimintaan osallistumisen lähitulevaisuudessa?
- Kuinka usein osallistut vapaaehtoistoimintaan?
- Kuinka tärkeänä koet säännöllisen osallistumisen vapaaehtoistoimintaan?
- Kuinka SPR on mielestäsi hoitanut toiminnan?

Riippumattomuus & Rauhallisuus / mielenrauha

- Mitkä asiat sinua tyydyttää vapaaehtoistoiminnassa?
- Mitä positiivisia asioita voit sanoa kokemuksistasi, mitä negatiivisia?
- Pystytkö toteuttamaan itseäsi?
- Onko toiminta juuri sellaista mitä haluat tehdä?
- Haluaisitko osallistua enemmän/ vähemmän toimintaan?

Idealismi & Status & Kunnia

- Onko yhteiskunnassa käytävällä keskustelulla turvapaikanhakijoista ollut merkitystä toimintaan osallistumiseen?
- Koetko vapaaehtoistoiminnan merkitykselliseksi?
- Onko sinulla henkilökohtaiseen elämäntilanteesi liittyviä motivaatioita olla mukana toiminnassa?
- Mikä sinua motivoi vapaaehtoistoiminnassa?

Valta

- Onko vapaaehtoistoiminnassa riittävästi haasteita?
- Mitä sinä saat vapaaehtoistoiminnalta?
- Mitä sinä annat vapaaehtoistoiminnalle?
- Koetko että vapaaehtoistoiminnalla on hyötyä työelämässäsi / opiskeluissasi?
- Mitä muutoksia toivoisit vapaaehtoistoiminnassa tapahtuvan?